

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صرف و نحو کاربردى

تجزیه و ترکیب سوره‌های مبارکه حمد و بقره

مؤلفان:

عبدالله مختاری بهمنی

محسن صالحی زاده

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: مختاری، عبدالله، ۱۳۷۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: صرف و نحو کاربردی تجزیه و ترکیب سوره‌های مبارکه حمد و بقره / مولفان عبدالله مختاری بهمئی، محسن صالحی‌زاده.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۵۵۶ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۱۹۲-۹
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا	
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۵۵۶.
موضوع	: قرآن. سوره فاتحه -- صرف و نحو
موضوع	: Qur'an. Surat al-Fataha -- Grammar
موضوع	: قرآن. سوره بقره -- صرف و نحو
موضوع	: Qur'an. Surat al- Baqarah -- Grammar
شناسه افزوده	: صالحی‌زاده، محسن، ۱۳۷۱ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ص ۴/۷/۸۲ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۵۳
شماره کتابشناسی ملی:	: ۴۹۲۱۳۶۴

نام کتاب	: صرف و نحو کاربردی تجزیه و ترکیب سوره‌های مبارکه حمد و بقره
ناشر	: چتر دانش
مؤلفان	: عبدالله مختاری بهمئی، محسن صالحی‌زاده
نوبت و سال چاپ	: دوم - ۱۴۰۰
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۱۹۲-۹
قیمت	: ۳۰۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خ منبری جاوید(اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸
تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷- تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳
پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com
کلید حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آن‌ها از یک سو و تناسب آن‌ها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

۱۷.....	دعای سلامتی امام عصر <small>علیه السلام</small> .....
۲۰.....	ترکیب استعاذه.....
۲۱.....	آیه ۱.....
۲۲.....	آیه ۲.....
۲۲.....	آیه ۳.....
۲۳.....	آیه ۴.....
۲۴.....	آیه ۵.....
۲۴.....	آیه ۶.....
۲۵.....	آیه ۷.....
۲۶.....	سوره بقره.....
۲۶.....	آیه ۱ و ۲.....
۲۷.....	آیه ۳.....
۲۸.....	آیه ۴.....
۳۰.....	آیه ۵.....
۳۰.....	آیه ۶.....
۳۲.....	آیه ۷.....
۳۳.....	آیه ۸.....
۳۴.....	آیه ۹.....
۳۵.....	آیه ۱۰.....
۳۷.....	آیه ۱۱.....
۳۸.....	آیه ۱۲.....
۳۹.....	آیه ۱۳.....
۴۱.....	آیه ۱۴.....
۴۲.....	آیه ۱۵.....
۴۴.....	آیه ۱۷.....
۴۵.....	آیه ۱۸.....
۴۶.....	آیه ۱۹.....
۴۷.....	آیه ۲۰.....
۵۰.....	آیه ۲۱.....

۵۱.....	آیه ۲۲.....
۵۳.....	آیه ۲۳.....
۵۶.....	آیه ۲۴.....
۵۷.....	آیه ۲۵.....
۶۰.....	آیه ۲۶.....
۶۳.....	آیه ۲۷.....
۶۵.....	آیه ۲۸.....
۶۶.....	آیه ۲۹.....
۶۷.....	آیه ۳۰.....
۷۰.....	آیه ۳۱.....
۷۱.....	آیه ۳۲.....
۷۲.....	آیه ۳۳.....
۷۵.....	آیه ۳۴.....
۷۶.....	آیه ۳۵.....
۷۸.....	آیه ۳۶.....
۸۰.....	آیه ۳۸.....
۸۲.....	آیه ۳۹.....
۸۳.....	آیه ۴۰.....
۸۴.....	آیه ۴۱.....
۸۶.....	آیه ۴۲.....
۸۷.....	آیه ۴۳.....
۸۷.....	آیه ۴۴.....
۸۹.....	آیه ۴۵.....
۹۰.....	آیه ۴۷.....
۹۱.....	آیه ۴۸.....
۹۳.....	آیه ۴۹.....
۹۴.....	آیه ۵۰.....
۹۵.....	آیه ۵۱.....
۹۶.....	آیه ۵۲.....
۹۷.....	آیه ۵۳.....
۹۸.....	آیه ۵۴.....

۱۰۰.....	آیه ۵۵
۱۰۱.....	آیه ۵۶
۱۰۲.....	آیه ۵۷
۱۰۴.....	آیه ۵۸
۱۰۵.....	آیه ۵۹
۱۰۷.....	آیه ۶۰
۱۰۹.....	آیه ۶۱
۱۱۳.....	آیه ۶۲
۱۱۵.....	آیه ۶۳
۱۱۷.....	آیه ۶۴
۱۱۸.....	آیه ۶۵
۱۱۹.....	آیه ۶۶
۱۲۰.....	آیه ۶۷
۱۲۱.....	آیه ۶۸
۱۲۳.....	آیه ۶۹
۱۲۵.....	آیه ۷۰
۱۲۶.....	آیه ۷۱
۱۲۸.....	آیه ۷۲
۱۲۹.....	آیه ۷۳
۱۳۰.....	آیه ۷۴
۱۳۳.....	آیه ۷۵
۱۳۴.....	آیه ۷۶
۱۳۶.....	آیه ۷۷
۱۳۷.....	آیه ۷۸
۱۳۸.....	آیه ۷۹
۱۴۰.....	آیه ۸۰
۱۴۴.....	آیه ۸۱
۱۴۵.....	آیه ۸۲
۱۴۶.....	آیه ۸۳
۱۴۸.....	آیه ۸۴
۱۴۹.....	آیه ۸۵

۱۵۳.....	آیه ۸۶
۱۵۴.....	آیه ۸۷
۱۵۷.....	آیه ۸۸
۱۵۸.....	آیه ۸۹
۱۵۹.....	آیه ۹۰
۱۶۲.....	آیه ۹۱
۱۶۴.....	آیه ۹۲
۱۶۵.....	آیه ۹۳
۱۶۸.....	آیه ۹۴
۱۶۹.....	آیه ۹۵
۱۷۰.....	آیه ۹۶
۱۷۲.....	آیه ۹۷
۱۷۳.....	آیه ۹۸
۱۷۴.....	آیه ۹۹
۱۷۵.....	آیه ۱۰۰
۱۷۶.....	آیه ۱۰۱
۱۷۸.....	آیه ۱۰۲
۱۸۴.....	آیه ۱۰۳
۱۸۵.....	آیه ۱۰۴
۱۸۶.....	آیه ۱۰۵
۱۸۸.....	آیه ۱۰۶
۱۹۰.....	آیه ۱۰۷
۱۹۱.....	آیه ۱۰۸
۱۹۳.....	آیه ۱۰۹
۱۹۵.....	آیه ۱۱۰
۱۹۶.....	آیه ۱۱۱
۱۹۹.....	آیه ۱۱۲
۲۰۰.....	آیه ۱۱۳
۲۰۳.....	آیه ۱۱۴
۲۰۵.....	آیه ۱۱۵
۲۰۶.....	آیه ۱۱۶

٢٠٨.....	آیه ١١٧
٢٠٩.....	آیه ١١٨
٢١٠.....	آیه ١١٩
٢١١.....	آیه ١٢٠
٢١٣.....	آیه ١٢١
٢١٥.....	آیه ١٢٢
٢١٦.....	آیه ١٢٣
٢١٧.....	آیه ١٢٤
٢١٩.....	آیه ١٢٥
٢٢١.....	آیه ١٢٦
٢٢٣.....	آیه ١٢٧
٢٢٤.....	آیه ١٢٨
٢٢٦.....	آیه ١٢٩
٢٢٨.....	آیه ١٣٠
٢٢٩.....	آیه ١٣١
٢٣٠.....	آیه ١٣٢
٢٣٢.....	آیه ١٣٣
٢٣٤.....	آیه ١٣٤
٢٣٥.....	آیه ١٣٥
٢٣٧.....	آیه ١٣٦
٢٣٩.....	آیه ١٣٧
٢٤٠.....	آیه ١٣٨
٢٤١.....	آیه ١٣٩
٢٤٣.....	آیه ١٤٠
٢٤٥.....	آیه ١٤١
٢٤٦.....	آیه ١٤٢
٢٤٧.....	آیه ١٤٣
٢٥١.....	آیه ١٤٤
٢٥٣.....	آیه ١٤٥
٢٥٦.....	آیه ١٤٦
٢٥٧.....	آیه ١٤٧

٢٥٨.....	آیه ١٤٨
٢٦٠.....	آیه ١٤٩
٢٦١.....	آیه ١٥٠
٢٦٤.....	آیه ١٥١
٢٦٦.....	آیه ١٥٢
٢٦٧.....	آیه ١٥٣
٢٦٧.....	آیه ١٥٤
٢٦٨.....	آیه ١٥٥
٢٦٩.....	آیه ١٥٦
٢٧١.....	آیه ١٥٧
٢٧١.....	آیه ١٥٨
٢٧٣.....	آیه ١٥٩
٢٧٥.....	آیه ١٦٠
٢٧٧.....	آیه ١٦٢
٢٧٨.....	آیه ١٦٣
٢٧٩.....	آیه ١٦٤
٢٨٢.....	آیه ١٦٥
٢٨٥.....	آیه ١٦٦
٢٨٦.....	آیه ١٦٧
٢٨٧.....	آیه ١٦٨
٢٨٩.....	آیه ١٦٩
٢٩٠.....	آیه ١٧٠
٢٩٢.....	آیه ١٧١
٢٩٣.....	آیه ١٧٢
٢٩٤.....	آیه ١٧٣
٢٩٦.....	آیه ١٧٤
٢٩٨.....	آیه ١٧٥
٢٩٩.....	آیه ١٧٦
٣٠١.....	آیه ١٧٧
٣٠٤.....	آیه ١٧٨
٣٠٧.....	آیه ١٧٩

۳۰۸.....	آیه ۱۸۰.....
۳۰۹.....	آیه ۱۸۱.....
۳۱۰.....	آیه ۱۸۲.....
۳۱۲.....	آیه ۱۸۳.....
۳۱۳.....	آیه ۱۸۴.....
۳۱۵.....	آیه ۱۸۵.....
۳۱۹.....	آیه ۱۸۶.....
۳۲۱.....	آیه ۱۸۷.....
۳۲۶.....	آیه ۱۸۸.....
۳۲۷.....	آیه ۱۸۹.....
۳۳۰.....	آیه ۱۹۰.....
۳۳۱.....	آیه ۱۹۱.....
۳۳۳.....	آیه ۱۹۲.....
۳۳۳.....	آیه ۱۹۳.....
۳۳۴.....	آیه ۱۹۴.....
۳۳۶.....	آیه ۱۹۵.....
۳۳۷.....	آیه ۱۹۶.....
۳۴۶.....	آیه ۱۹۷.....
۳۴۸.....	آیه ۱۹۸.....
۳۵۱.....	آیه ۱۹۹.....
۳۵۲.....	آیه ۲۰۰.....
۳۵۴.....	آیه ۲۰۱.....
۳۵۵.....	آیه ۲۰۲.....
۳۵۶.....	آیه ۲۰۳.....
۳۵۸.....	آیه ۲۰۴.....
۳۵۹.....	آیه ۲۰۵.....
۳۶۰.....	آیه ۲۰۶.....
۳۶۲.....	آیه ۲۰۷.....
۳۶۴.....	آیه ۲۰۸.....
۳۶۵.....	آیه ۲۰۹.....
۳۶۶.....	آیه ۲۱۰.....

۳۶۷.....	آیه ۲۱۱
۳۶۹.....	آیه ۲۱۲
۳۷۱.....	آیه ۲۱۳
۳۷۴.....	آیه ۲۱۴
۳۷۶.....	آیه ۲۱۵
۳۷۹.....	آیه ۲۱۶
۳۸۰.....	آیه ۲۱۷
۳۸۴.....	آیه ۲۱۸
۳۸۶.....	آیه ۲۱۹
۳۸۸.....	آیه ۲۲۰
۳۹۰.....	آیه ۲۲۱
۳۹۳.....	آیه ۲۲۲
۳۹۷.....	آیه ۲۲۳
۳۹۹.....	آیه ۲۲۴
۴۰۱.....	آیه ۲۲۵
۴۰۲.....	آیه ۲۲۶
۴۰۴.....	آیه ۲۲۷
۴۰۴.....	آیه ۲۲۸
۴۰۹.....	آیه ۲۲۹
۴۱۲.....	آیه ۲۳۰
۴۱۵.....	آیه ۲۳۱
۴۱۸.....	آیه ۲۳۲
۴۲۱.....	آیه ۲۳۳
۴۲۶.....	آیه ۲۳۴
۴۲۸.....	آیه ۲۳۵
۴۳۱.....	آیه ۲۳۶
۴۳۳.....	آیه ۲۳۷
۴۳۵.....	آیه ۲۳۸
۴۳۷.....	آیه ۲۳۹
۴۳۹.....	آیه ۲۴۰
۴۴۱.....	آیه ۲۴۱

۴۴۲.....	آیه ۲۴۲
۴۴۳.....	آیه ۲۴۳
۴۴۵.....	آیه ۲۴۴
۴۴۵.....	آیه ۲۴۵
۴۴۷.....	آیه ۲۴۶
۴۵۱.....	آیه ۲۴۷
۴۵۴.....	آیه ۲۴۸
۴۵۶.....	آیه ۲۴۹
۴۶۱.....	آیه ۲۵۰
۴۶۲.....	آیه ۲۵۱
۴۶۴.....	آیه ۲۵۲
۴۶۵.....	آیه ۲۵۳
۴۶۸.....	آیه ۲۵۴
۴۷۰.....	آیه ۲۵۵
۴۷۵.....	آیه ۲۵۶
۴۷۷.....	آیه ۲۵۷
۴۷۸.....	آیه ۲۵۸
۴۸۱.....	آیه ۲۵۹
۴۸۶.....	آیه ۲۶۰
۴۸۹.....	آیه ۲۶۱
۴۹۱.....	آیه ۲۶۲
۴۹۲.....	آیه ۲۶۳
۴۹۳.....	آیه ۲۶۴
۴۹۶.....	آیه ۲۶۵
۴۹۹.....	آیه ۲۶۶
۵۰۲.....	آیه ۲۶۷
۵۰۴.....	آیه ۲۶۸
۵۰۶.....	آیه ۲۶۹
۵۰۷.....	آیه ۲۷۰
۵۰۸.....	آیه ۲۷۱
۵۱۰.....	آیه ۲۷۲

٥١٢.....	آيه ٢٧٣.....
٥١٤.....	آيه ٢٧٤.....
٥١٦.....	آيه ٢٧٥.....
٥١٩.....	آيه ٢٧٦.....
٥٢٠.....	آيه ٢٧٧.....
٥٢١.....	آيه ٢٧٨.....
٥٢٢.....	آيه ٢٧٩.....
٥٢٤.....	آيه ٢٨٠.....
٥٢٥.....	آيه ٢٨١.....
٥٢٦.....	آيه ٢٨٢.....
٥٣٧.....	آيه ٢٨٣.....
٥٣٩.....	آيه ٢٨٤.....
٥٤١.....	آيه ٢٨٥.....
٥٤٤.....	آيه ٢٨٦.....
٥٤٨.....	خلاصة النحو.....
٥٥٦.....	منايع.....

و قبل الخوض في البحث والفحص مستعيناً بالله تعالى و بأوليائه نتبرك بآية كريمة «إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ» و بذكر ما ورد عن أبي الحسن موسى عليه السلام:

محمد بن الحسن و علي بن محمد عن سهل عن محمد بن عيسى عن الدهقان عن درست عن إبراهيم بن عبد الحميد عن أبي الحسن موسى عليه السلام قال (دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَسْجِدَ إِذَا جَمَاعَةٌ قَدْ أَطَافُوا بِرَجُلٍ فَقَالَ مَا هَذَا؟ فَقِيلَ عَلَامَةٌ فَقَالَ وَمَا الْعَلَامَةُ فَقَالُوا لَهُ أَعْلَمَ النَّاسُ بِأَنْسَابِ الْعَرَبِ وَ وَقَائِعِهَا وَ أَيَّامِ الْجَاهِلِيَّةِ وَ الْأَشْعَارِ وَ الْعَرَبِيَّةِ قَالَ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاكَ عِلْمٌ لَا يَصْرُ مِنْ جَهْلِهِ وَ لَا يَنْفَعُ مِنْ عِلْمِهِ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ آيَةٌ مُحْكَمَةٌ أَوْ قَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ وَ مَا خَلَاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ^۱)

<p>۱- فعل ۲- نوع فعل: ماضی، مضارع و امر ۳- صیغه: غائب، مخاطب، متکلم (مونث یا مذکر و ذکر عدد صیغه) ۴- ثلاثی یا رباعی ۵- مجرد یا مزید ۶- صحیح یا معتل، فعل صحیح یا سالم است یا مهموز یا مضاعف و فعل معتل یا مثال یا اجوف است یا ناقص یا لفیف (مفروق و مقرون) ۷- لازم یا متعدی ۸- معلوم یا مجهول ۹- معرب یا مبنی</p>	<p>نکات در تجزیه فعل</p>
<p>۱- اسم ۲- متصرف یا غیر متصرف ۳- جنس: مذکر یا مؤنث ۴- عدد: مفرد یا مثنی یا جمع ۵- معرفه یا نکره ۶- معرب یا مبنی ۷- صحیح الآخر یا غیر صحیح الآخر (ممدود، منقوص، مقصور) ۸- منصرف و غیر منصرف</p>	<p>نکات در تجزیه اسم</p>
<p>۱- نوع حرف ۲- حرف ۳- عامل یا غیر عامل ۴- بناء و نوع آن</p>	<p>نکات در تجزیه حروف</p>

صرف و نحو کاربردى تجزيه و تركيب سوره‌هاى مبارکه ممد و بقره ۱۵

مضارع مجهول	ماضى مجهول	امر غائب و حاضر	مضارع معلوم	ماضى معلوم	صيغه‌ها به ترتيب	صيغ فعل (غائب، مخاطب و متکلم)
كُتِبَ	كُتِبَ	لِيَكْتُبِ	يَكْتُبُ	كَتَبَ	۱- للغائب	
يُكْتَبَانِ	كُتِبَا	لِيَكْتُبَا	يَكْتُبَانِ	كَتَبَا	۲- للغائبين	
يُكْتَبُونَ	كُتِبُوا	لِيَكْتُبُوا	يَكْتُبُونَ	كَتَبُوا	۳- للغائبين	
تُكْتَبُ	كُتِبَتْ	لِتَكْتُبِ	تَكْتُبُ	كَتَبَتْ	۴- للغائبة	
تُكْتَبَانِ	كُتِبَتَا	لِتَكْتُبَا	تَكْتَبَانِ	كَتَبَتَا	۵- للغائبتين	
تُكْتَبْنَ	كُتِبْنَ	لِيَكْتُبْنَ	يَكْتُبْنَ	كَتَبْنَ	۶- للغائبات	
تُكْتَبُ	تُبْتُ	اَكْتُبِ	تَكْتُبُ	كَتَبْتُ	۷- للمخاطب	
تُكْتَبَانِ	كُتِبْتُمَا	اَكْتُبَا	تَكْتَبَانِ	كَتَبْتُمَا	۸- للمخاطبين	
تُكْتَبُونَ	كُتِبْتُمْ	اَكْتُبُوا	تَكْتَبُونَ	كَتَبْتُمْ	۹- للمخاطبين	
تُكْتَبِينَ	كُتِبْتِ	اَكْتُبِي	تَكْتَبِينَ	كَتَبْتِ	۱۰- للمخاطبة	
تُكْتَبَانِ	كُتِبْتُمَا	اَكْتُبَا	تَكْتَبَانِ	كَتَبْتُمَا	۱۱- للمخاطبتين	
تُكْتَبْنَ	كُتِبْتِ	اَكْتُبِي	تَكْتَبْنَ	كَتَبْتِ	۱۲- للمخاطبات	
اُكْتُبُ	كُتِبْتُ	لَاكْتُبِ	اُكْتُبُ	كَتَبْتُ	۱۳- للمتکلم وحده	
نُكْتُبُ	كُنِبْنَا	لِنَكْتُبِ	نَكْتُبُ	كُنِبْنَا	۱۴- للمتکلم مع الغير	
جوامد و مشتقات (اسم فاعل و مفعول، اسم مكان و زمان، اسم آلت و صيغ مبالغه، صفت مشبیه و اسم تفضيل)						اسماء متصرف
۱- ضمائر ۲- اسماء اشاره ۳- موصولات ۴- اسماء شرط ۵- اسماء استفهام ۶- كنايات ۷- ظروف ۸- اعداد ۹- مركبات مزجی ۱۰- اسم های علم مؤنث بر وزن (فَعَال) ۱۱- دشنام زنان بر وزن (فَعَال)						اسماء غير متصرف
معرف ده بُوَد من ما وما فی// دِقَقَهُ دَقَّ نَعَمًا و منادی پس آنگه شش بودمضمراضافه// عَلم ذواللام و موصول و اشاره						معارف
۱- إذ به جمله اسمیه و فعلیه ۲- إذا به جمله فعلیه ۳- حيث به جمله فعلیه و اسمیه ۴- لَمَّا به جمله فعلیه و ماضی ۵- مَذ و مَئذ به جمله فعلیه و اسمیه در صورتی که ظرف باشند.						اسماء دائم الإضافة
۶- دون ۷- جهات ششگانه (بیمین، شمال، أمام، خلف، فوق، تحت) ۸- قبل ۹- بعد ۱۰- حسب ۱۱- مع ۱۲- أوّل ۱۳- غیر ۱۴- وحد ۱۵- ذو و ذات ۱۶- کلا و کلتا ۱۷- سبحان ۱۸- لدن و لدی ۱۹- سوی ۲۰- قُصاری ۲۱- کل ۲۲- أی ۲۳- بعض ۲۴- حین						ادامه اسماء دائم الإضافة

۱-فَعْلٌ (يَفْعَلُ، يَفْعَلُ، يَفْعَلُ) ۲-فَعِلٌ (يَفْعَلُ، يَفْعَلُ) ۳-فَعُلٌ (يَفْعَلُ) جمعاً ماضی و مضارع آن نه باب دارد.	ابواب ثلاثی مجرد
۱-إفعل ۲-تفعیل ۳-مفاعلة ۴-تفَعُلٌ ۵-تفاعل ۶-إففعال ۷-إنفعال ۸-استفعال ۹-إفعلال ۱۰-إفعیلال	ابواب ثلاثی مزید
۱-تفعّل ۲-إفعلّ	ابواب رباعی مزید
فَعَلَّةٌ (زلزلة)	باب رباعی مجرد
۱-تمامی حروف ۲-فعل ماضی ۳-فعل مضارع صیغه های (۶ و ۱۲) و صیغه های متصل به نون تأکید مباشر ۳-فعل امر حاضر ۴-ضمائر ۵-موصولات ۶-اسماء اشاره ۷-اسماء استفهام ۸-اسماء شرط ۹-اسم لای نفی جنس ۱۰-منادی علم ۱۱-قبل و بعد اگز اضافه نشوند. ۱۲-مرکبات مزجی	کلمات مبنی
۱-اسم مقصور ۲-اسم منقوص ۳-فعل معتل ناقص ۴-مضاف به یاء متکلم ۵-شبه صحیح الاخر	مواضع اعراب تقدیری

دعاى سلامتى امام عصر عليه السلام

اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيَّكَ الْحُجْبَةَ بِنِ الْحَسَنِ صَلَواتِكَ عَلَيْهِ و عَلَى آبائِهِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ
و فِي كُلِّ سَاعَةٍ وَّلِيًّا وَ حَافِظًا وَ قَائِدًا وَ نَاصِرًا وَ دَلِيلًا وَ عَيْنًا حَتَّى تَسْكِنَهُ أَرْضَكَ
طَوْعًا وَ تَمَتَّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا

تشكيل	تجزیه	ترجمه	تركيب
اللَّهُمَّ	اسم، مفرد مذکر، جامد، مبنی، منصرف، معرفه به علم، غیر مصدر و صحیح الآخر	خدایا	منادى مفرد معرفه مبنی برضم محلاً منصوب/ در اصل (یا الله) بوده و به دلیل عدم اجتماع دو حرف تعریف (یا) و(أل) میم آن به صورت مشدد ذکر شده و (یا) حذف شده است.
كُنْ	فعل امر، ناقصه، للمخاطب، ثلاثی مجرد، معتل واجوف واوی (کون) اعلال به حذف، لازم، معلوم و مبنی بر سکون	باش	فعل ناقصه/ اسم آن ضمیر مستتر (أَنْتَ) راجع است به خداوند متعال (اللهم) محلاً مرفوع
لَوْلِيَّكَ	(ل) حرف جر، عامل جر و مبنی برکسر/ (ولی) اسم، مفرد مذکر، مشتق وصفت مشبیهه (فعلیل)، معرفه به اضافه، معرب، منصرف و صحیح الآخر	برای ولی خودت	مضاف الیه مجرور/ (ک) مضاف الیه محلاً مجرور
الْحُجْبَةَ	اسم، مفرد مؤنث، جامد، معرب، معرفه به أل، منصرف و صحیح الآخر	حضرت حجّۀ	۱-بدل ۲-عطف بیان برای ولی متبوع ومجرور به کسره ظاهری اصلی
إِبْنِ	اسم، مفرد مذکر، جامد، معرب، معرف به اضافه، منصرف و صحیح الآخر	فرزند	عطف بیان برای (الحجّة) مجرور به کسره ظاهری اصلی ومضاف / به دلیل وقوع بین دو معرفه همزه آن حذف نشده است.
الْحَسَنِ	اسم، مفرد مذکر، مشتق و صفت مشبیهه، معرب، معرفه به علم، منصرف و صحیح الآخر	امام حسن عسکری <small>عليه السلام</small>	مضاف الیه مجرور به کسره ظاهری اصلى

<p>مبتدا مرفوع به ضم ظاهری اصلی ومضاف/ (ک) مضاف الیه محلاً مجرور</p>	<p>درودهای تو</p>	<p>(صلوات) اسم، جمع مکسر (صلاة) معرب، منصرف، مصدر، معرفه به اضافه و صحیح الآخر/ (ک) ضمیر متصل نصبی وجرى، مفرد مذکر مخاطب، معرفه و مبنی بفتح</p>	<p>صَلَوَاتُكَ</p>
<p>جار ومجرور متعلق به (صلوات) یا افعال عام محذوف محلاً مجرور/ خبر محلاً مرفوع</p>	<p>بر او</p>	<p>(علی) حرف جر عامل جر و مبنی برسکون/ (ه) ضمیر متصل نصبی وجرى، مفرد مذکر غائب، معرفه و مبنی برضم اصلی وکسره عارضی</p>	<p>عَلَيْهِ</p>
<p>جار ومجرور مجرور به کسره ظاهری اصلى/ (ه) مضاف الیه مجرور/ چون عطف اسم ظاهر (آباء) بر ضمیر (ه) صورت گرفته است لذا حرف جر (علی) تکرار شده است.</p>	<p>و بر پدرانش (علیهم‌السلام)</p>	<p>(و) حرف عطف، غیر عامل و مبنی بفتح/ (علی) حرف جر عامل جر و مبنی برسکون/ (آباء) اسم، جمع مکسر (أب) جامد، منصرف، معرب، معرفه به اضافه و صحیح الآخر/ (ه) ضمیر متصل نصبی وجرى، مفرد مذکر غائب، معرفه و مبنی برضم اصلی وکسره عارضی</p>	<p>و عَلَى آبَائِهِ</p>
<p>جار ومجرور متعلق به محذوف محلاً مجرور</p>	<p>در این</p>	<p>(فی) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون/ (هذه) اسم غیر متصرف، اشاره به قریب، معرفه و مبنی برسکون</p>	<p>فِي هَذِهِ</p>
<p>عطف بیان برای (هذه) مجرور به کسره ظاهری اصلی/ جمله قبل خبر (صلوات) محلاً مرفوع</p>	<p>لحظه</p>	<p>اسم، مفرد مؤنث، جامد، معرب، معرفه به أل، منصرف و صحیح الآخر</p>	<p>السَّاعَةِ</p>
<p>جار ومجرور مجرور به کسره ظاهری اصلى/ معطوف بر جمله قبل ومحلى از اعراب ندارد.</p>	<p>و در هر</p>	<p>(فی) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون/ (کل)</p>	<p>و فِي كُلِّ</p>
<p>مضاف الیه مجرور به کسره ظاهری اصلى</p>	<p>لحظه‌ای (تمام لحظات)</p>	<p>اسم، مفرد مؤنث، جامد، معرب، نکره، منصرف و صحیح الآخر</p>	<p>سَاعَةٍ</p>
<p>خبر (کُن) منصوب به فتح ظاهری اصلى</p>	<p>سرپرست</p>	<p>اسم، مفرد مذکر، مشتق وصفت مشبهه (فعلیل)، نکره، منصرف، معرب و صحیح الآخر</p>	<p>وَلِيًّا</p>

معلوف بر (ولياً) منصوب به فتحه ظاهرى اصلى	و نگهدار	(و) حرف عطف، غير عامل ومنبى برفتح / (حافظاً) اسم، مفرد مذکر، مشتق و اسم فاعل، معرب، نکره، منصرف و صحيح الآخر	وَ حَافِظًا
	و راهبر	اسم، مفرد مذکر، مشتق واسم فاعل، معرب، نکره، منصرف و صحيح الآخر	وَ قَائِدًا
	يارى گر	اسم، مفرد مذکر، مشتق واسم فاعل، معرب، نکره، منصرف و صحيح الآخر	وَ نَاصِرًا
	و راهنما	اسم، مفرد مذکر، مشتق وصفت مشبهه، معرب، نکره، منصرف و صحيح الآخر	وَ ذَلِيلًا
	و ديدبان	اسم، مفرد مذکر، جامد، معرب، نکره، منصرف و صحيح الآخر	وَ عَيْنًا
-	تا اينکه	حرف نصب، عامل نصب فعل مضارع، مبنى برسکون	حَتَّى
فعل مضارع منصوب / فاعل ضمير مستتر (انت) محلاً مرفوع به خداوند راجع است / (ه) مفعول به محلاً منصوب به حضرت حجة روحى وأرواحنا له الفداء راجع است.	او را ساکن گردانى	فعل مضارع، للمخاطب، ثلاثى مزيد باب افعال، صحيح وسالم، معلوم، معرب و متعدى / (ه) ضمير متصل نصبى و جرى، مفرد مذکر غائب، معرفه و مبنى برضم اصلى	تُنشِكِنَهُ
۱-مفعول به دوم منصوب به فتحه ظاهرى اصلى ۲-منصوب به نزع خافض (فى الارض) / (ک) مضافاليه محلاً مجرور	زمین تو (زمینت)	(ارض) اسم، مفرد مؤنث (معنوى و مجازى)، جامد، غير مصدر، معرب، صحيح الآخر و منصرف / (ک) ضمير متصل نصبى و جرى، مفرد مذکر مخاطب، معرفه و مبنى برفتح	أَرْضَكَ
تميز نسبت (جمله) منصوب به فتحه ظاهرى اصلى	خوشايند	اسم، مفرد مذکر، جامد مصدر، معرب، نکره، منصرف و صحيح الآخر	طَوَّعًا

و تَمَتَّعَهُ	(و) حرف عطف، غیر عامل و مبنی برفتح / (تَمَتَّعَ) فعل مضارع، للمخاطب، ثلاثی مزید باب تفعیل (تمتّع، صحیح و سالم، معلوم، معرب و متعدی) (ه) ضمیر متصل نصبی و جری، مفرد مذکر غائب، معرفه و مبنی برضم اصلی	و او را بهر مند گردانی	فعل مضارع منصوب به فتحه ظاهری اصلی / فاعل ضمیر مستتر (أنت) محلاً مرفوع به خداوند راجع است / (ه) مفعول به محلاً منصوب به حضرت حجة روحی و ارواحنا له الفداء راجع است / جمله معطوف بر (تسکنة)
فِيهَا	(فی) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون / (ها) ضمیر متصل نصبی و جری، مفرد مؤنث غائب، معرفه و مبنی برسکون	در آن (زمین)	جار و مجرور متعلق به (تَمَتَّعَهُ) محلاً مجرور
طَوِيلًا	اسم، مفرد مذکر، مشتق و صفت مشبیه، معرب، نکره، منصرف و صحیح الآخر	در مدت طولانی	۱- تمییز نسبت (جمله) رفع ابهام از جمله قبل منصوب به فتحه ظاهری اصلی ۲- ظرف زمان

سوره حمد

این سوره در مکه نازل شده و هفت آیه دارد و به نام های (حمد، فاتحة الكتاب، سبع المثانی، ام الكتاب، شافی و شفاء) معروف است. فی کتاب الخصال عن ابي عبدالله عليه السلام قال: رن إبليس أربع رنات أولهن يوم لعن، و حين أهبط الى الأرض، و حين بعث محمد صلى الله عليه وآله على حين فترة من الرسل، و حين أنزلت أم الكتاب.^۱

ترکیب استعاذة

﴿أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾

تشکیل و تجزیه	ترکیب
(أعوذ) فعل مضارع، للمتکلم الوحده، مجرد ثلاثی، معتل اجوف، معلوم، معرب و لازم	فعل مضارع مرفوع به ضمه ظاهری / فاعل ضمیر مستتر (أنا) محلاً مرفوع
بالله: (ب) حرف جر، عامل جر و مبنی برکسر / لفظ جلالة، اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به علم، معرب، صحیح الآخر، منصرف	جار و مجرور متعلق به (أعوذ) مجرور به کسره ظاهری اصلی

صرف و نمو کاربردى تجزيه و تركيب سوره‌هاى مبارکه ممد و بقره ۲۱

<p>جار ومجرور متعلق به (أعوذُ) مجرور به كسره ظاهرى اصلى</p>	<p>من الشيطان: (من) حرف جر، عامل جر و مبنى بر فتحه عارضى / (الشيطان) اسم، مفرد مذکر، معرفه به أل (يا علم) جامد، غير منصرف و صحيح الآخر</p>
<p>صفت (الشيطان) مجرور به كسره ظاهرى اصلى</p>	<p>الرَّحِيمِ: اسم مفرد مذکر، مشتق و صفت مشبهه به معنای مفعول يعنى مرجوم (مطرود) معرفه به أل، معرب، منصرف و صحيح الآخر</p>

آيه ۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

<p>جارومجرور متعلق به محذوف (ابتداءً-ابتدأت- ابتدائى) مجرور به كسره ظاهرى اصلى</p>	<p>بِسْمِ: باء حرف جر، عامل جر، مبنى و عامل در اینجا دو احتمال معنای دارد ۱- استعانه يعنى أستعين ۲- الصاق اسم: مفرد، جامد، معرفه به اضافه، منصرف، صحيح الآخر و معرب (همزه اسم وصل و به دليل كثرت استعمال در اين مقام حذف مى شود)</p>
<p>مضاف اليه مجرور به كسره ظاهرى اصلى</p>	<p>الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غير مصدر، معرفه به علم، معرب، صحيح الآخر، منصرف</p>
<p>چهار احتمال دارد ۱- صفت الله مجرور ۲- بدل از الله مجرور (اگر علم برای خداوند متعال باشد) ۳- منصوب بنابر مفعول به منصوب به فتحه ظاهرى اصلى فعل محذوف أعنى ۴- مرفوع بنابر خبر مبتدای محذوف (هو الرحمن)</p>	<p>الرَّحْمَنِ: اسم، مفرد مذکر، مشتق و اسم مبالغه بر وزن فعْلان، دال بر كثرت رحمت، معرفه به أل، معرب و صحيح الآخر</p>
<p>چهار احتمال دارد ۱- صفت الله مجرور ۲- بدل از الله مجرور (اگر علم برای خداوند متعال باشد) ۳- منصوب بنابر مفعول به منصوب به فتحه ظاهرى اصلى فعل محذوف أعنى ۴- مرفوع بنابر خبر مبتدای محذوف (هو الرحمن)</p>	<p>الرَّحِيمِ: اسم، مفرد مذکر، مشتق مشتق و ۱- صفت مشبهه به اسم فاعل دلالت بر رحمت خاصه ۲- صيغه مبالغه (دال بر كثرت رحمت) معرفه به أل، معرب، منصرف و صحيح الآخر طبرسى، زمخشرى، بيضاوى و ديگران رحمن و رحيم هر دو را صيغه مبالغه گفته‌اند. اما صاحب المنار آن را صفت مشبهه مى داند.</p>

نکات:

- ظرف ومجرور باید با کلمه‌ای معنا شوند که متعلق گفته می‌شود، این متعلق به صورت فعل وشبه فعل واقع می‌شود.
- همانطور که گفته شد درریشه (اسم) دو نظر وجود دارد که قول اصح آن است که از ریشه (سمو) باشد زیرا جمع و تصغیر آن (اسماء، اسامی، سمّی) از این ریشه ساخت شده است (دراصل أَسْمَاؤُ، أَسَامُؤُ وسموُ بوده و اعلال به قلب صورت گرفته است)
- تابع اسمی است که در اعراب تابع اسم ماقبل خود است و بر چهار قسم می‌باشد ۱- تبعیت موصوف از صفت ۲- تبعیت بدل از مبدل منه ۳- تبعیت موکّد از موکّد ۴- تبعیت به نحو عطف (عطف بیان وعطف نسق)

آیه ۲

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

مبتدا، مرفوع به ضمه ظاهری اصلی	الْحَمْدُ: اسم، مفرد مذکر، جامد مصدری، منصرف، معرب، معرفه به آل، صحیح الآخر
جار ومجرور متعلق به محذوف به تقدیر (واجب یا ثابت) خبر محلاً مجرور لام جاره برای اختصاص	لِلَّهِ: (ل) حرف جر، عامل جر و مینی برکسر / لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به علم، معرب، صحیح الآخر، منصرف
صفت (الله) مجرور به کسره ظاهری اصلی	رَبِّ: اسم، مفرد، مذکر، مشتق وصف مشبّهه از مصدر ربوبیت، معرب، صحیح، منصرف
مضاف الیه مجرور به یاء اعراب فرعی	الْعَالَمِينَ: اسم جمع مذکر عالم، معرفه به آل، معرب، منصرف، صحیح الآخر، (العالمین) از علم یا علامه بعضی گفته اند خود (عالم) جمعی است که از لفظ خود مفرد ندارد.

آیه ۳

﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

<p>نعت دوم (الله) مجرور به کسره ظاهری اصلی</p>	<p>الرَّحْمَنُ: اسم، مفرد مذکر، مشتق واسم مبالغه بوزن فعلان، دال بر کثرت رحمت، معرفه به أل، معرب و صحیح الآخر</p>
<p>نعت سوم (الله) مجرور به کسره ظاهری اصلی</p>	<p>الرَّحِيمُ: اسم، مفرد مذکر، مشتق مشتق و ۱- صفت مشبیه به اسم فاعل دلالت بر رحمت خاصه ۲- صیغه مبالغه (دال بر کثرت رحمت) معرفه به أل، معرب، منصرف و صحیح الآخر عن امیر المؤمنین (علیه السلام): «الرحمن الَّذی رحم بیسط الرزق علینا، الرحیم بنا فی ادیاننا و دنیانا و آخرتنا، خَفَّفَ علینا الدین و جعله سهلا خفیفاً، و هو یرحمنا بتمییزنا من اعدائنا».</p>

آیه ۴

﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾

<p>نعت چهارم (الله) مجرور به کسره ظاهری اصلی و مضاف/ اضافه مالک به دین اضافه لامیه است یعنی (مالک لیوم الدین)</p>	<p>مَالِكٌ: اسم مفرد مذکر، مشتق و اسم فاعل، معرب، معرفه به اضافه، منصرف، صحیح الآخر، جمع آن ملاک و مالکون قرائت آن بر وجه (مالک) از باب اضافه اسم فاعل به ظرف و برای توسعه معنا است. مالک از کلمه ملک اعم است لذا کلمه مالک با ذات مقدس پروردگار مناسبت بیشتری دارد.</p>
<p>مضاف الیه مجرور به کسره ظاهری اصلی (ظرف)/ و مضاف</p>	<p>یَوْمٌ: اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به اضافه، معرب، صحیح الآخر و منصرف</p>
<p>مضاف الیه مجرور به کسره ظاهری اصلی</p>	<p>الدِّینِ: اسم، مفرد مذکر، معرفه به ال، منصرف، صحیح الآخر و معرب</p>

نکات:

- ظروف معرب آسمانی هستند که دال بر زمان یا مکانی می‌باشند و گاهی منصوب بنا بر مفعول فیه هستند و گاهی اعراب دیگری می‌پذیرند (مثل یوم در آیه فوق)
- واژه «مالک» بر وزن فاعل صفت مشبیه و دلالت بر ثبوت این صفت برای حضرت حق دارد و لذا اسم فاعل نیست (در بعضی از قرائت‌ها «مَلِک خوانده شده»)

آیه ۵

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

مفعول به مقدم محلا منصوب	إِيَّاكَ: ضمير منفصل نصبی، معرفه به ضمير، مبنی بر فتح نکته بلاغی: مقدم شدن (ایاک) دال بر انحصار و اختصاص است.
فاعل، ضمير مستتر (نحن) محلاً مرفوع مضارع، مرفوع به ضمه ظاهری اصلی/	نَعْبُدُ: فعل مضارع، للمتکلم مع الغير، مجرد ثلاثی، صحیح سالم، متعدی، معلوم و معرب برای نفی هر گونه تشخص و استقلال در مقابل حق از این تعبیر استفاده شده است.
مفعول به مقدم محلا منصوب	وَإِيَّاكَ: (و) حرف عطف، غیر عامل و مبنی بر فتح ضمير منفصل منصوبی، معرفه و مبنی بر فتح
فاعل، ضمير مستتر (نحن) محلاً مرفوع مضارع، مرفوع به ضمه ظاهری اصلی/	نَسْتَعِينُ: فعل مضارع، للمتکلم مع الغير، معتل اجوف از عون، باب استفعال، معرب، لازم، معلوم

آیه ۶

﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

فعل امر، مبنی بر حذف حرف عله (ی) // (نا) مفعول به محلاً منصوب/ فاعل، ضمير مستتر (أنت) محلاً مرفوع	أَهْدِنَا: فعل امر، للمخاطب، مجرد ثلاثی، فعل معتل ناقص، متعدی واز افعال دو مفعولی، معلوم و مبنی
مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی دوم (إهد) منصوب به فتحه	الصِّرَاطَ: اسم، مفرد مذکر، معرفه به أل، جامد، معرب، منصرف، صحیح الآخر در اصل با سین است. و صراط راهی است که وسائل راحتی در آن فراهم است برخلاف طریق. در تأویل صراط اختلاف است: ۱- امیر المؤمنین ۲- اسلام ۳- پیامبر اعظم و ائمه الهدی، آیه (۶۹) سوره نساء معنای واضحی از صراط عنوان می کند: (مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصَّادِقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ) معنای مجازی از (صراط) مدنظر است نه حقیقی.
صفت صراط منصوب به فتحه ظاهری اصلی	الْمُسْتَقِيمَ: اسم مفرد مذکر، مشتق اسم فاعل از استقام، معرفه به أل، معرب، منصرف و صحیح الآخر

آیه ۷

﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾

صِرَاطٌ: اسم، مفرد مذکر، معرفه به أل، جامد، معرب، منصرف، صحیح الآخر	۱- بدل از صراط اول و منصوب به فتح ظاهری اصلی/ ۲- بعضی گفته اند صفت است. ۳- معقول به ۴- منصوب به نزع حافظ
الَّذِينَ: اسم غیر متصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی برفتح	مضاف الیه مجرور به کسره ظاهری اصلی، محلاً مجرور
أَنْعَمْتُ: فعل ماضی، صحیح سالم، ثلاثی مزید باب افعال، مبنی، للمخاطب، معلوم	فعل ماضی، مبنی بر سکون/ (ت) فاعل محلاً مرفوع/ جمله صلّه موصول محلی از اعراب ندارد.
عَلَيْهِمْ: (علی) حرف جر عامل جر و مبنی برسکون/ (هم) ضمیر متصل نسبی وجرى، معرفه و مبنی برسکون	جار ومجرور متعلق به (أَنْعَمْتُ) محلاً مجرور
غَيْرِ: اسم غیر متصرف، از اسماء دائم الإضافة، معرفه به اضافه، معرب، صحیح الآخر و منصرف	۱- بدل از موصول (الذین) مجرور به کسره ظاهری اصلی ۲- بدل از ضمیر (هم) مجرور ۳- صفت برای (الذین) ومضاف
الْمَغْضُوبِ: اسم، مفرد مذکر، مشتق اسم مفعول از غضب، معرفه به أل، منصرف، معرب و صحیح الآخر	مضاف الیه مجرور به کسره ظاهری اصلی
عَلَيْهِمْ: (علی) حرف جر عامل جر و مبنی برسکون/ (هم) ضمیر متصل نسبی وجرى، معرفه و مبنی برسکون	جار ومجرور متعلق به المغضوب محلاً مجرور/ مجرور/ نائب فاعل (المغضوب) محلاً مرفوع
وَلَا: (و) حرف عطف، غیر عامل و مبنی بر فتح/ حرف نفی، غیر عامل و مبنی برسکون و مبنی برسکون	(و) حرف عطف / (لا) حرف نفی
الضَّالِّينَ: اسم، جمع مذکر سالم از ضال، مشتق واسم فاعل، معرفه به أل، معرب، منصرف و صحیح الآخر	معطوف به المغضوب مجرور به یاء اعراب فرعی

نکات:

- واژه «غیر» اسم دائم الإضافة است و لذا همیشه مضاف واقع می شود اما اگر «لیس» بر آن مقدم شود اضاف آن جایز است (غیر در آیه فوق اضافه شده است)
- همه موصولات جز در حالت تشبیه مبنی هستند و لذا اعراب آنها محلی است (مثل الذین در آیه فوق)
- برای غیر چند وجه اعرابی ذکر شود: مجرور بنا بر ۱ بدل از الذین ۲ بدل از ضمیر در علیهم ۳ صفت الذین و منصوب بنا بر ۱ حال از ضمیر در علیهم ۲

مستثنی از ضمیر در الذین یا علیهم ۳ منصوب به تقدیر فعل (أعنی)

سوره بقره

این سوره مدنی است جز آیه (۲۸۱) که در منا و زمان حجة الوداع نازل شده است. و طولانی‌ترین سوره قرآن است که (۲۸۶) آیه دارد و آیه الکرسی، آیه مبیت، جریان گاو قوم بنی اسرائیل (که این سوره به نام آن است) بسسازی از آیات الأحکام چون (نماز، روزه، احکام حیض، جهاد، احکام تجارت و ربا، قبله، قصاص و محرمانی چون میته) و موضع گیرهای یهودیان در این سوره قرار دارد. و باسناده الی اَبی بصیر عن اَبی عبد الله (علیه السلام) قال: «الم» هو حرف من حروف اسم الله الأعظم المقطع في القرآن الذي يؤلفه النبي صلى الله عليه وآله و آله و الامام، فاذا دعا به أجيب (ذلك الكتاب لا ريب فيه هدى للمتقين) قال: بيان لشيعتنا (الذین یؤمنون بالغیب و یقیمون الصلاة و مما رزقناهم ینفقون) قال: مما علمناهم یبثون و مما علمناهم من القرآن یتلون^۱.

آیه ۲۰۱

- ۱- ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ﴿الم﴾
- ۲- ﴿ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾

الم: حروف مقطعه	۱- محلی از اعراب ندارد ۲- خبر برای مبتدای محذوف به تقدیر (هذه الم)
ذَلِكَ: (ذا) اسم اشاره مبنی بر سکون، مفرد مذکر، اشاره به دور	مبتدا محلاً مرفوع (ل) برای بعید (ک) برای خطاب
الْكِتَابُ: اسم، مفرد، مذکر، معرفه به ذوالام، اسم جامد دلالت بر قرآن کریم می کند و غیر مصدر، معرب، منصرف و صحیح الآخر	مرفوع بنا بر ۱- بدل از اسم اشاره (ذا) ۲- عطف بیان ۳- خبر برای مبتدا مرفوع به ضمه ظاهری اصلی والخمر اُولی
(ال) عهد حضوری و عامل غیر عامل و مبنی بر سکون	-
لَا: حرف نفی، غیر عامل و مبنی بر سکون برای جنس	-
رَبِّ: اسم، مفرد مذکر، مصدر، نکره، معرب، منصرف و صحیح الآخر	اسم لای نفی جنس مبنی بر فتح محلاً منصوب

صرف و نمو کاربردى تجزيه و تركيب سوره‌هاى مبارکه ممد و بقره ۲۷

فيه: (فی) حرف جر، عامل جر و مبنی بر سکون/ (ه) ضمير مفرد مذکر غایب، ضمير منفصل جری، معرفه و مبنی بر کسر. عارضی	جار و مجرور متعلّق به محذوف محلاً مجرور/ خبر (لا) محلاً مرفوع
هُدًى: اسم، مفرد مؤنث، جامد و مصدر، معرب، مقصور، منصرف و نکره	مصدر سماعی برای فعل (هُدًى) خبر دوم برای مبتدا (ذا) مرفوع به ضمه مقدر برالف
لِلْمُتَّقِينَ: (ل) حرف جر عامل جر و مبنی بر کسر/ (المتقين) اسم جمع مذکر سالم، فاعل باب افتعال از (أتقى)، معرفه به ذوالام، منصرف، معرب و غیر صحیح الآخر	جارو مجرور متعلّق به (هدی) علامت جر آن یاء اعراب فرعی یا صفت (هدی) مجرور

نکات:

- تمامی حروف مبنی هستند و محلی از اعراب ندارد.
- تمامی اسماء اشاره جز در حالت تشبیه مبنی هستند و لذا اعراب محلی دارند.
- اسم لای نفی جنس به دلیل «لا» بناء عارضی دارد.

آیه ۳

﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾

الَّذِينَ: اسم غیر متصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی بر فتح	۱- صفت برای (المتقين) محلاً مجرور ۲- خبر برای مبتدای محذوف (هم الذين)
يُؤْمِنُونَ: فعل مضارع از أفعال خمسة، للغائبين، ثلاثی مزيد باب افعال، صحیح ومهموز الفاء، معلوم، معرب و لازم	فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون، و (واو) ضمير متصل مبنی و فاعل محلاً مرفوع/ جمله «يؤمنون بالغيب ..» صله موصول ومحلی از اعراب ندارد
بالغيب: (ب) حرف جر عامل جر و مبنی / (الغيب) اسم مفرد مذکر، جامد، مصدر غاب يعيب معرفه به أل، منصرف و صحیح الآخر در بعضی روایات آمده که منظور از غيب قیام موعود است.	جار و مجرور متعلق به (يؤمنون) مجرور به کسره ظاهری اصلی
و: عاطفة و غیر عامل و مبنی برفتح	-
يُقِيمُونَ: فعل مضارع از أفعال خمسة، للغائبين، ثلاثی مزيد باب افعال، صحیح، معلوم، معرب ومتعدی	فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون، و (واو) ضمير متصل مبنی فاعل محلاً مرفوع/ جمله: «يقومون الصلاة ..» معطوف بر جمله صله ومحلی از اعراب ندارد

مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی	الصلاة: اسم مصدر از صلی، مفرد مؤنث، جامد و اسم مصدر، منصرف، معرفه به ال، معرب و صحیح الآخر
-	و: عاطفه، غیر عامل و مبنی برفتح
جار و مجرور متعلق به (ینفقون) محلاً مجرور	مَمَّا: (من جاره + ما موصول) / (من) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون / (ما) اسم غیر متصرف، موصول عامل یا مشترک، معرفه و مبنی برسکون
فعل ماضی مبنی بر سکون/ ضمیر (نا) فاعل محلاً مرفوع/ جمله صله وحلی از اعراب ندارد/ (هم) مفعول به محلاً منصوب	رَزَقْنَا: هم فعل ماضی، للمتكلم مع الغير، صحیح وسالم، مبنی برسکون، متعدی، معلوم هم= ضمیر متصل جمع مذکر غائب - معرفه و مبنی
فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون/ ضمیر (و) در (ینفقون) فاعل محلاً مرفوع و نون آن عوض از ضمه است.	ینفقون: فعل مضارع، للغائبین، ثلاثی مزید باب افعال، صحیح، معلوم، معرب و متعدی

نکات:

■ به دلیل تکمیل معنای موصول و نیازمندی آن به جمله بعد باید در کلام صله موصول ذکر گردد، و محلی از اعراب ندارد این جمله باید واجد این شرائط باشد: ۱- خبریه باشد ۲- مضمون جمله صله معلوم باشد ۳- در جمله صله باید ضمیری باشد که به موصول برگردد به این ضمیر عائد گفته می شود ولذا باید با موصول خود مطابقت داشته باشد مثلاً در آیه فوق الذین موصول و جمله «یؤمنون بما» صله آن است و ضمیر «واو» به الذین عائد است که از جهت عدد و جنس با موصوف خود مطابقت دارد.

■ عبارت «مَمَّا» در واقع (من + ما) بوده به جهت اعمال قاعده ادغام (وقتی نون ساکنه به شش حرف یرملون برسد درهم ادغام صورت می گیرد) نون حذف و عوض آن تشدید ذکر می شود.

آیه ۴

﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ﴾

-	واو: عاطفه، مبنی بر فتح و غیر عامل
معطوف به الذین در آیه قبل محلاً مجرور	الذین: اسم غیر متصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی بر فتح

صرف و نحو کاربردى تجزيه و تركيب سوره‌هاى مبارکه ممد و بقره ۲۹

فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون / (واو) ضمير متصل، فاعل محلاً مرفوع جمله: «يؤمنون..» صله موصول ومحلى از اعراب ندارد	يؤمنون: فعل مضارع از أفعال خمسة، للغائبين، ثلاثى مزيد باب افعال، صحيح ومهموز الفاء، معلوم، معرب و لازم
جار ومجرور متعلق به (يؤمنون) محلاً مجرور	بما: (ب) حرف جر، عامل جر و مبني برسكون / (ما) اسم غير متصرف، موصول عامل يا مشترك، معرفه و مبني برسكون
فعل ماضى / نائب فاعل ضمير مستتر (هو) محلاً مرفوع	أنزل: فعل ماضى مجهول، للغائب، مزيد ثلاثى باب افعال، صحيح وسالم، متعدى و مبني برفتح
جار ومجرور متعلق به (أنزل) محلاً مجرور / جمله: «أنزل إليك..» صله ومحلى از اعراب ندارد.	إليك: (إلى) حرف جر، عامل جر و مبني برسكون (كاف) ضمير متصل، مبني برفتح، معرفه
-	و: عاطفه، مبني برفتح و غير عامل
معطوف	ما: اسم غير متصرف، موصول عامل يا مشترك، معرفه و مبني برسكون
فعل ماضى مبني برای مجهول، و نائب فاعل ضمير مستتر به تقدير (هو) / معطوف بر (ما أنزل) قبل / جمله: «أنزل من قبلك» صله ومحلى از اعراب ندارد	أنزل: فعل ماضى مجهول، للغائب، مزيد ثلاثى باب افعال، صحيح وسالم، متعدى و مبني برفتح
جارّ و مجرور متعلق به (أنزل) / (كاف) مضاف إليه محلاً مجرور	من قبلك: (من) حرف جر، عامل جر و مبني برسكون / (قبل) اسم غير متصرف، از اسماء دائم الإضافة، معرب، نكرة مخصصة، صحيح الآخر ومنصرف (كاف) ضمير متصل، مبني برفتح، معرفه به ضمير /
-	و: عاطفه، مبني برفتح و غير عامل
جارّ و مجرور متعلق به (يوقنون) مجرور به كسره ظاهرى اصلى	بالآخرة: (ب) حرف جر، عامل جر و مبني بر كسر / (الآخرة) اسم، مفرد مؤنث، جامد بر وزن فاعل (الآخرة)، معرفه به أل، معرب، منصرف و صحيح الآخر
مبتدأ محلاً مرفوع	هم: ضمير منفصل، معرفه و مبني برسكون
فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون / (واو) فاعل ومحلاً مرفوع / جمله: «هم يوقنون..» خبر برای مبتدا محلاً مرفوع	يوقنون: فعل مضارع، للغائبين، ثلاثى مزيد باب افعال، معتل مثال، معلوم، معرب

نکات:

- فعل يؤمنون اصل آن «يؤمنون» بودن و ماضى آن «أمن» بوده كه از (أمن) بر وزن أفعال بوده است.
- واژه (آخرة) مؤنث آخر بر وزن فاعل و اسم جامد و منصرف است در حالى

که (آخر) مشتق صیغه مبالغه و مؤنث آن (آخری) و غیر منصرف است.

آیه ۵

﴿أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

مبتدأ ومحلًا مرفوع	أولاء: (أولاء) اسم إشارة برای جمع مذکر، مبنی بر کسر، معرفه (کاف) حرف خطاب، غیر عامل و مبنی بفتح
جاز و مجرور متعلق به محذوف مجرور تقدیراً/ خبر مبتدأ محلًا مرفوع	علی هدی: (علی) حرف جر، عامل جر و مبنی بر سکون / (هدی) اسم، مفرد مؤنث، جامد و مصدر، معرب، مقصور و منصرف
جاز و مجرور متعلق به محذوف صفت برای (هدی) / (هم) مضاف الیه محلًا مجرور	من ربهم: (من) حرف جر، عامل جر و مبنی بر سکون / (رب) اسم، مفرد، مذکر، مشتق و صفت مشبیه از مصدر ربوبیت، معرب، صحیح، منصرف و معرفه به اضافه / (هم) ضمیر متصل جری، مبنی بر سکون و معرفه (میم آخر آن برای جمع مذکر)
-	واو: عاطفه، غیر عامل و مبنی بفتح
معطوف به أولئك اول جمله: «أولئك علی هدی ...» استینافیه و محلی از اعراب ندارد.	أولئك: (أولاء) اسم اشاره برای جمع مذکر، مبنی بر کسر، معرفه (کاف) حرف خطاب، غیر عامل و مبنی بفتح
دو وجه ۱- ضمیر فصل و محلی از اعراب ندارد ۲- مبتدأ محلًا مرفوع	هم: ضمیر منفصل، معرفه و مبنی بر سکون
دو وجه ۱- خبر مبتدأ (أولئك) مرفوع و علامت رفع واو ۲- خبر (هم) مرفوع به واو و جمله «هم المفلحون» خبر أولئك محلًا مرفوع/ جمله: «أولئك هم المفلحون ..» استینافیه و محلی از اعراب ندارد	المفلحون: (ال) حرف تعریف، غیر عامل و مبنی بر سکون / (المفلحون) اسم، جمع مذکر سالم، مشتق و اسم فاعل از مصدر فلح، معرب، صحیح الآخر و منصرف

آیه ۶

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

حرف مشبیه (ناصب مبتدأ و رافع خبر)	إِنَّ: حرف مشبیه بالفعل، عامل نصب و مبنی بفتح
اسم موصول مبنی بفتح اسم إن محلًا منصوب / جمله: «إن الذين ...» مستأنفه و محلی از اعراب ندارد.	الذین: اسم غیر منصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی بفتح

صرف و نمو کاربردى تجزيه و تركيب سوره‌هاى مبارکه ممد و بقره ۳۱

کفروا؛ فعل ماضى، للغائبين، مجرد ثلاثى، صحيح وسالم، لازم، معلوم و مبنى برضم (واو) ضمير متصل، مبنى و معرفه	فعل و فاعل محلاً مرفوع / جمله: «کفروا...» صلّه موصول و محلى از اعراب ندارد.
سواء: اسم غير متصرف، جامد، مصدر به معنای فاعل (مساوى و مستوى) نکره و ممدود	۱- خبر مقدّم مرفوع يا ۲- خبر (إنّ) و مصدر مؤول (إنذارک) ۳- مبتدا و مصدر مؤول خبر
عليهم؛ (على) حرف جر عامل جر و مبنى برسکون / (هم) ضمير متصل نصبى وجرى، معرفه و مبنى برسکون	جاء و مجرور متعلق به (سواء) محلاً مجرور
أ: همزه استفهام برای تسويه	حرف مصدرى (تأويل به مصدر مى برد)
أنذرتهم؛ فعل ماضى، للمخاطب، ثلاثى مزيد باب افعال (انذار) صحيح و سالم، متعدى، معلوم و مبنى برسکون / (هم) ضمير متصل، مبنى برسکون و معرفه به ضمير	فعل و فاعل (تاء) ضمير متصل محلاً مرفوع / (هم) ضمير متصل، مفعول به محلاً منصوب و جمله: «أنذرتهم...» صلّه موصول حرفى و محلى از اعراب ندارد
أم: حرف عطف، غير عامل و مبنى معادل همزه تسويه	-
لم: حرف نفى و جزم و قلب	-
تنذرتهم؛ فعل مضارع، للمخاطب، ثلاثى مزيد باب افعال (إنذار) صحيح وسالم، متعدى و معلوم و معرب / (هم) ضمير متصل، مبنى برسکون و معرفه به ضمير؛ جمع مذکر غائب	مضارع مجزوم و فاعل ضمير مستتر (أنّت) محلاً مرفوع / (هم) مفعول به محلاً منصوب
لايؤمنون: (لا) حرف نفى، غير عامل و مبنى برسکون / (يؤمنون) فعل مضارع منفى، للغائبين، ثلاثى مزيد باب افعال، صحيح ومهموز الفاء، معلوم، معرب و لازم	فعل و فاعل ضمير بارز (واو) محلاً مرفوع / جمله: «لا يؤمنون...» خبر (إنّ) محلاً مرفوع / جمله: «سواء عليهم» خبر (إنّ) أوّل محلاً مرفوع، و جمله (لا يؤمنون) خبر دوم محلاً مرفوع

نکات:

- الف ولام (أل) يا اسمى است يا حرفى، وأل حرفى بر دو قسم اصلى وزائد مى باشد در صورتى كه أل زائده باشد يا لازم است مثل أل در الذين يا غير لازم است مثل أل در اعلام.
- واژه سواء چهار حالت تلفظى دارد ۱- سَوَى (دال بر مستوى وقصد) ۲- سَوَاء (دال بر غير ياوسط) ۳- سَوَى (دال بر مكان يا غير) ۴- سَوَاء (دال بر مكان يا غير)
- وجوه اعراب سواء در آيه «سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذَرْتَهُمْ أَمْ...» ۱- خبر براى

(أَنْذَرْتَهُمْ) با تأویل به مصدر که فاعل سوء می‌شود ۲- خبر از (أَنْذَرْتَهُمْ) که به تأویل مصدر مبتدا مؤخر می‌شود ۳- مبتدا و (أَنْذَرْتَهُمْ) با تأویل به مصدر (أَنْذَارَك) خبر آن است.

آیه ۷

﴿خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

ختم: فعل ماضی، للغائب، مجرد ثلاثی صحیح و سالم، لازم، معلوم و مبنی برفتح	فعل ماضی جمله (ختم الله...) فعلیه ومستأنفه و محلی از اعراب ندارد.
الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به علم، معرب، صحیح الآخر، منصرف	فاعل مرفوع به ضمه ظاهری اصلی
علی قلوبهم: (علی) حرف جر عامل جر ومبنی برسکون/ اسم جمع مکسر قلب و مؤنث، جامد غیر مصدر، معرب، صحیح الآخر، منصرف معرفه به اضافه/ (هم) ضمیر متصل نصبی وجرى، معرفه و مبنی برسکون	جارومجرور متعلق ختم/ (هم) مضاف الیه محلاً مجرور
و: حرف عطف و غیر عامل	-
علی سمعهم: (علی) حرف جر عامل جر ومبنی برسکون/ (سمع) مصدر مفرد، مؤنث، معرفه به اضافه، منصرف و صحیح الآخر/ (هم) ضمیر متصل نصبی وجرى معرفه و مبنی برسکون	جارو محروور متعلق به (ختم) یا حذف مضاف به تقدیر (مواضع سمعهم) / (هم) مضاف الیه محلاً مجرور
و: عاطفه، مبنی بر فتح و غیر عامل	-
علی أبصارهم: (علی) حرف جر عامل جر ومبنی برسکون/ (البصار) اسم جامد، جمع مکسر بصر، مؤنث، معرفه به اضافه/ (هم) ضمیر متصل، معرفه و مبنی برسکون	جار ومجرور متعلق به محذوف، خبرمقدم محلاً مرفوع/ (هم) مضاف الیه محلاً مجرور
غشاوة: اسم جامد و مصدر، مفرد مؤنث، معرب، نکره، منصرف و صحیح الآخر	مبتدای مؤخر مرفوع به ضمه ظاهری اصلی
غشاوة مصدر است به معنای با پرده چیزی را پوشاندن. کلمه (غشاوة) چند قرائت دارد ۱- با کسر غین و رفع تا و هم نصب تا ۲- ضم غین که منقول از حسن بصری است ۳- فتح غین ۴- غشوة بدون ال	
ولهم: (و) عاطفه، مبنی بر فتح و غیر عامل و مبنی برفتح/ (ل) حرف جر عامل جر و مبنی برفتح/ (هم) ضمیر منفصل، معرفه و مبنی برسکون	جارومجرور متعلق به محذوف محلاً مجرور/ خبر مقدم محلاً مرفوع

عذاب: اسم، مفرد مذکر، نکره، اسم مصدر معرب، منصرف و صحيح الآخر	مبتدا مؤخر مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى
عظيم: اسم مفرد مذکر، صفت مشبّهة، نکره، معرب، منصرف و صحيح الآخر	صفت براى عذاب مرفوع ضمه ظاهرى اصلى

نکات:

- حرف جر، عامل جر و مبنى لام (ل) مبنى بر کسر است اما وقتى به ضمير متصل مى‌شود مفتوح مى‌گردد (مثلاً: لَهُمْ)
- واژه سمع برخلاف بصرو قلب (ابصار و قلوب) در قرآن به صورت مفرد عنوان شده است و علت آن را جناب شيخ طوسى در تبیان دو چیز مى‌داند ۱- سمع خود در معنای اسم جمع بکار رفته است ۲- سمع معنای مصدرى داشته و دال بر کم و زيادى دارد.

آيه ۸

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ﴾

و: حرف استيناف و غير عامل و مبنى بر فتح (جمله استينافيه)	-
من الناس: (من) حرف جر، عامل جر و مبنى برسكون / (الناس) اسم جمع، مذکر، جامد غير مصدر، معرب، صحيح الآخر، منصرف، معرفه به الف و لام	جار و مجرور متعلق به محذوف مجرور به كسره ظاهرى اصلى / ۱- خبر مقدم محلاً مرفوع ۲- صفت موصوف محذوف (بعض الناس)
من: اسم غير متصرف، موصول عامل يا مشترك، معرفه و مبنى برسكون	مبتدا مؤخر محلاً مرفوع
يقول: فعل مضارع، للغائب، مجرد ثلاثى، معتل واجوف اعلان به نقل حرکت، متعدى، معلوم، معرب	فعل و فاعل ضمير مستتر (هو) محلاً مرفوع، صله و محلى از اعراب ندارد (ضمير هو عائد است)
آمنّا: فعل ماضى مبنى بر سكون، للمتكلم مع الغير، صحيح مهموز الفاء، لازم، معلوم / (نا) ضمير متصل متكلم مع الغير، معرفه و مبنى	فعل و فاعل ضمير بارز (نا) محلاً مرفوع / جمله «آمنّا بالله»: منصوب بنا بر مقول قول
بالله: (ب) حرف جر، عامل جر و مبنى بر كسرا / (الله) لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غير مصدر، معرفه به علم، معرب، صحيح الآخر، منصرف	جار و مجرور متعلق به (آمنّا) مجرور به كسره ظاهرى اصلى

-	و: عاطفه، مبنی بر فتح و غیر عامل
چارومجرور متعلق به (آمنّا) مجرور به کسره ظاهری اصلی	باليوم: (ب) حرف جر، عامل جر ومبنی بر کسر / (اليوم) اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به أل، معرب، صحیح الآخر، منصرف
صفت اليوم مجرور به کسره ظاهری اصلی	الآخر: اسم فاعل، مفرد مذکر، معرفه به أل، منصرف، معرب و صحیح الآخر
-	و: حرف حالیه، غیر عامل و مبنی بر فتح
عامل رفع و نصب	ما: شبه لیس، عامل و مبنی بر سکون
اسم ما شبه لیس محلاً مرفوع	هم: ضمیر منفصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی بر سکون
باء: حرف جر زائده / مؤمنین خبرهم لفظاً مجرور و محلاً مرفوع / جمله (ماهم بمؤمنین) محلاً منصوب	بمؤمنین: (ب) حرف جر زائده، عامل جر ومبنی بر کسر / (مؤمنین) اسم، جمع مذکر سالم، مشتق و اسم فاعل از مصدر نکره ایمان، معرب، صحیح الآخر، منصرف

نکات:

- حروفی مثل (ما، لاو لات) همانند لیس عمل می کنند ولذا تعبیر به شبه لیس می شوند یعنی مبتدا را مرفوع و خبر را منصوب می کنند.
- ما شبه لیس زمانی عمل می کند که بعد از آن (إن) زائده ذکر نشود.

آیه ۹

﴿يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾

فعل مرفوع به ثبوت نون وفاعل، ضمیر (واو) فاعل محلاً مرفوع	یخادعون: فعل مضارع، للغائبین، ثلاثی مزید باب مفاعلة، صحیح وسالم، متعدی، معلوم ومعرب
مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی	الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به علم، معرب، صحیح الآخر، منصرف
-	و: حرف عطف و غیر عامل، مبنی بر فتح
معلوف به مفعول به محلاً منصوب	الذین: اسم غیر متصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی بر فتح
فعل وفاعل ضمیر متصل (و) محلاً مرفوع / جمله صله محلی از اعراب ندارد عائد ضمیر (و)	آمنوا: فعل ماضی، للغائبین، ثلاثی مزید باب افعال، صحیح ومهموز الفاء، لازم، معلوم و مبنی بر ضم
-	و: حالیه و غیر عامل، مبنی بر فتح

-	ما: حرف نفی، غیر عامل و مبنی برسکون، غیر عامل (لفظاً لا معنی)
مضارع مرفوع به ثبوت نون و فاعل ضمیر (واو) محلاً مرفوع/ جمله حالیه محلاً منصوب و صاحب حال فاعل (يقول)	یخضعون: فعل مضارع، ثلاثی مزید باب افتعال در اصل (یخضعون) بوده (تاء) طبق قانون ابدال به (دال) بدل شده است و در آن ادغام گردیده (یخضعون) شده است و از باب تفعیل هم خوانده شده است/ معرب، معلوم (طبق قرائتی) متعدی.
-	إلا: ادات حصر، غیر عامل و مبنی بر سکون
مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی (مستثنی مفرغ)/ (هم) ضمیر متصل جمع مذکر غایب، مضاف الیه محلاً مجرور	انفسهم: اسم جامد، جمع مکسر نفس، مؤنث، معرفه به اضافه، معرب، منصرف و صحیح الآخر/ (هم) ضمیر متصل نصبی وجرى، معرفه و مبنی برسکون
-	و: حالیه، غیر عامل و مبنی برفتح
-	ما: حرف نفی، غیر عامل و مبنی برسکون
فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون و فاعل ضمیر متصل (و) محلاً مرفوع	یشعرون: فعل مضارع، للغائبین، ثلاثی مجرد، صحیح، معلوم، معرب

نکات:

- یخادعون از باب مفاعلة مصدر آن مخادعة است و یکی از معانی باب مفاعلة مشارکت طرفینی ایست به این صورت که عامل در آن یک نفر است برخلاف باب تفاعل که هر دو عامل در عمل هستند (مثلاً تکاتب زید عمرو: زید به عمرونامه نوشته و عمرو به او نامه نوشته اما در باب مفاعلة مانند: کاتب زید عمرو: نامه نگاری دوطرفه است اما فقط زید نامه او نوشته است)
- در جملات فعلیه فاعل رکن اصلی کلام است ولذا فعل آن باید معلوم باشد و حذف آن طبق اصل جایز نیست.

آیه ۱۰

﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾

-	فی: حرف جر، عامل، مبنی بر سکون
جارومجرور متعلق به محذوف/ خبر مقدم محلاً مرفوع / (هم) مضاف الیه محلاً مجرور / جمله «فی قلوبهم مرض» مستأنفه است و محلی از اعراب ندارد	قلوبهم: اسم جمع مکسر قلب، جامد غیر مصدر، معرب، صحیح الآخر، منصرف / (هم) ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون

مرض: اسم، مفرد، مذکر، نکره، مصدر سماعی، از مرض عرض منصرف، معرب و صحیح الآخر	مبتدای مؤخر مرفوع به ضمه ظاهری اصلی
فَاء: حرف عاطفه	-
زَادْهُمْ: فعل ماضی، للغائب، مجرد ثلاثی، معتل واجوف (اعلال به قلب) متعدی، معلوم و مبنی برفتح	فعل ماضی / ضمیر (هم) مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی اول زَادْ محلاً منصوب
الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به علم، معرب، صحیح الآخر، منصرف	فاعل مرفوع به ضمه ظاهری اصلی
مرضاً: اسم، مفرد، مذکر، نکره، مصدر سماعی، منصرف، معرب و صحیح الآخر	مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی دوم (زاد) / جمله «زادهم الله مرضاً» معطوف به جمله «فی قلوبهم مرض»
و: حرف عطف، غیر عامل، مبنی برفتح	-
لَهُمْ: (ل) حرف جر، عامل جر و مبنی برفتح / (هم) ضمیر متصل نصبی و جری، جمع مذکر غائب، معرفه و مبنی برسکون	جارومجرور متعلق به محذوف محلاً مجرور / خبر مقدم محلاً مرفوع
عَذَابٌ: اسم، مصدر مفرد، مذکر، نکره، معرب، منصرف و صحیح الآخر	مبتدای مؤخر مرفوع به ضمه ظاهری اصلی
الْیَمِّ: اسم مفرد، صفت مشبیه (اسم مبالغه) مذکر، نکره، معرب، منصرف و صحیح الآخر	صفت عذاب مرفوع به ضمه ظاهری اصلی / جمله «لَهُمْ عَذَابُ الْیَمِّ» معطوفه بر جمله «زادهم الله مرضاً»
بَاءٌ: به معنای سببیت، حرف جر، عامل، مبنی بر کسر	-
مَا: اسم غیر منصرف، موصول عامل یا مشترک، معرفه و مبنی برسکون یا حرف مصدری وموصول حرفی	جار ومجرور متعلق به محذوف وجمله بعد آن صله وعائد محذوف
کانوا: فعل ماضی ناقصه، ازافعال ناقصه، مجرد ثلاثی، معتل اجوف (اعلال به قلب) لازم، مبنی برضم	فعل ماضی ناقص، ضمیر (واو) اسم کان محلاً مرفوع / صله موصول حرفی / فعل به همزه (ما) مصدری مؤول به مصدر مجرور به حرف جر (باء) متعلق به محذوف به تقدیر (عذابٌ أَلیمٌ مُسْتَحَقٌّ بِکُونِهِمْ کَاذِبِینَ) صفت دوم (عذاب) محلاً مرفوع
یکذبون: فعل مضارع، للغائبین، مجرد ثلاثی، صحیح و سالم، متعدی، معلوم و معرب	فعل مضارع مرفوع ضمیر (واو) فاعل محلاً مرفوع / خبر کان محلاً منصوب

نکات:

- معنای جمله اسمیه ثبوت و معنای جمله فعلیه حدوث است.
- گاهی به دلیل نکره بودن مبتدا و شبه جمله (ظرف و جارومجرور) بودن خبر تقدیم خبر لازم می شود در این صورت اعراب شبه جمله محلی است ولی

اين دو متعلق به محذوفى هستند كه آن محذوف خبر مى باشد.

آيه ۱۱

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾

-	و: عاطفه، غير عامل و مبنى برفتح
ظرف زمان مستقبل متضمن معنای شرط متعلق به جواب (قالوا) محلاً منصوب	اذا: اسم غير متصرف، ادات شرط غير جازم، از اسماء دائم الإضافة به جمله فعلیه، نكره مخصصه، مبنى برسكون
فعل ماضى	قيل: فعل ماضى للغائب، مجرد ثلاثى، معتل واجوف اغلال به قلب، متعدى، مجهول و مبنى برفتح
جار ومجرور متعلق به (قيل) محلاً مجرور	لهم: (ل) حرف جر، عامل جر ومبنى برفتح / (هم) ضمير متصل، جمع مذكر غايب، معرفه به ضمير و مبنى برسكون
-	لا: حرف نهى جازم
فعل مضارع مجزوم به حذف نون و فاعل «واو» محلاً مرفوع / جمله نائب فاعل محلاً مرفوع	تفسدوا: فعل مضارع، للمخاطبين، ثلاثى مزيد باب افعال، لازم، معلوم ومعرب
جار ومجرور متعلق به (لا تفسدوا) مجرور به كسره ظاهرى اصلى	فى الارض: اسم، مفرد مؤنث، جامد غير مصدر، معرب، منصرف، صحيح الآخر ومعرفه به ال
فعل ماضى مبنى بر ضم فاعل (واو) محلاً مرفوع، جمله جواب شرط (اذا)	قالوا: فعل ماضى، للغائبين، مجرد ثلاثى، معتل اجوف، متعدى، معلوم و مبنى برضم
-	انما: (إن + ما) / (إن) حرف مشبهة بالفعل، عامل نصب ورفع، مبنى برفتح وبه دليل اتصال با ماى مكفوفه از عمل منع شده است / (ما) حرف كاف، مانع عمل إن (ما مكفوفه)، غير عامل ومبنى برسكون
مبتدا محلاً مرفوع	نحن: ضمير منفصل، متكلم مع الغير، معرفه و مبنى برضم
خبر مرفوع به (واو) اعراب ظاهرى فرعى / و نون عوض از تنوين در اسم مفرد / جمله مقول قول محلاً منصوب	مصلحون: اسم فاعل، جمع مذكر سالم از مصلح، معرب، صحيح الآخر، منصرف ونكره

نكات:

- ظروف به دو قسم ۱- متصرف و غير متصرف تقسيم مى شوند، ظرف متصرف

ظرفی است که علاوه بر نقش ظرف نقش های دیگر را نیز بپذیرد به این جهت (إذا و حیث) ظرف غیر متصرف است چون دائماً ظرفیه می باشد.

■ گاهی ظرف زمان یوم حین به (إذا) متصل شده و آن را مجرور می سازند در این صورت (إذا) معنای ظرفی نخواهد داشت و تنوین عوض از جمله می گیرد (حینئذ)

آیه ۱۲

﴿أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ﴾

-	ألا: حرف استفتاح إنهم: (إنَّ) حرف مشبهة بالفعل، عامل نصب و رفع، مبنی برفتح / (هم) ضمیر متصل نصبی و جری، جمع مذکر غائب، مبنی برسکون و معرفه
(هم) اسم إنَّ محلاً منصوب	هم: ضمیر منفصل جری، جمع مذکر، معرفه و مبنی برسکون
۱- ضمیر فصل و محلی از اعراب ندارد. ۲- تأکید ضمیر متصل محلاً منصوب	المفسدون: اسم، جمع مذکر سالم، مشتق واسم فاعل از مصدر افساد، معرب، صحیح الآخر، منصرف و معرفه به أل
-	و: عاطفة یا حالیه، غیر عامل، مبنی برفتح
-	لکن: حرف استدراک، غیر عامل، مبنی برسکون
فعل مضارع منفی مرفوع به ثبوت نون / ضمیر (واو) فاعل محلاً مرفوع	لا: نافیة، غیر عامل و مبنی بر سکون (یشعرون) فعل مضارع، للغائبین، ثلاثی مجرد، متعدی، معلوم و معرب

نکات:

- گاهی بین مبتدا و خبر ضمیری ذکر می شود تا بین آن دو به جهت معرفه بودن اشتباه نشود به این ضمیر، ضمیر فصل گویند.
- جمع مذکر سالم در تمام حالات اعراب فرعی دارد بدین صورت که در حالت رفعی به (واو) در حالت نصبی و جری به (یاء) عنوان می شود.

آيه ۱۳

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمَنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ
السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

	و: عاطفه، غير عامل و مبنى برفتح
ظرف زمان مستقبل متضمن معنای شرط محلاً منصوب و متعلق به جواب (قالوا)	اذا: اسم غير متصرف، ادات شرط غير جازم، از اسماء دائم الإضافة به جمله فعلیه، نکره مخصصه، مبنى برسکون
فعل ماضى مجهول / جمله مضاف اليه (إذا) محلاً مجرور	قيل: فعل ماضى للغائب، مجرد ثلاثى، معتل واجوف اعلال به قلب، متعدى، مجهول و مبنى برفتح*
جار و مجرور متعلق به (قيل) محلاً مجرور	لهم: (ل) حرف جر، عامل جر و مبنى برفتح / (هم) ضمير متصل، جمع مذكر غائب، معرفه و مبنى برسکون
فعل امر و فاعل ضمير (واو) محلاً مرفوع / جمله نائب فاعل (قيل) محلاً مرفوع	آمنوا: فعل امر، للمخاطبين، ثلاثى مزيد باب افعال، صحيح و مهموز الفاء، لازم، معلوم و مبنى بر حذف نون
به تجزيه رجوع شود	كما: (ک) ۱- حرف جر، عامل جر مبنى برفتح ۲- اسم به معنای (مثل) مفعول مطلق نائب مصدر محلاً منصوب ۳- حال از مصدر محلاً منصوب (سيبويه) / (ما) اسم موصول حرفى و مصدریه، مبنى برسکون
فعل ماضى / جمله صلّه و محلى از اعراب ندارد / مصدر مؤول از فعل به همراه (ما) مجرور به حرف جر (ک) متعلق به محذوف مفعول مطلق به تقدير (آمنوا إيماناً كإيمان الناس)	آمن: فعل ماضى، للغائب، ثلاثى مزيد، صحيح و مهموز الفاء، لازم، معلوم و مبنى برفتح
فاعل مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى	الناس: اسم جمع، مذكر، جامد غير مصدر، معرفه به أل، معرب، صحيح الآخر و منصرف
فعل ماضى و فاعل ضمير (واو) محلاً مرفوع / جواب شرط (إذا غير جازم)	قالوا: فعل ماضى، للغائبين، مجرد ثلاثى، معتل اجوف، لازم، معلوم و مبنى برضم
-	أ: حرف استفهام انكارى
فعل مضارع مرفوع و فاعل ضمير مستتر (نحن) / جمله مقول قول (قالوا) محلاً منصوب	نؤمن: فعل مضارع، للمتكلم مع الغير، ثلاثى مزيد باب افعال، لازم، معلوم و معرب
۱- حرف جر، عامل جر مبنى برفتح ۲- اسم به معنای (مثل) مفعول مطلق نائب مصدر محلاً منصوب ۳- حال از مصدر محلاً منصوب (سيبويه) / (ما) اسم موصول حرفى و مصدریه، مبنى برسکون	كما آمن: (ک) حرف جر، عامل جر، مبنى برفتح / (آمن) فعل ماضى، للغائب، ثلاثى مزيد، صحيح و مهموز الفاء، متعدى، معلوم و مبنى برفتح

السفهاء: اسم، جمع مكسر سفیه، مؤنث، معرفه به اللام، معرب، صفت مشبّهة (سفیه) منصرف و صحيح الآخر	فاعل (أَمَنَ) مرفوع به ضمه ظاهری اصلی
ألا: حرف تنبيه، غير عامل و مبنی برسكون	-
إنّ: حرف مشبّهة بالفعل، عامل و مبنی برفتح	عامل نصب و رفع
هم: ضمير متصل نصبی وجرى، جمع مذكر غائب، معرفه و مبنی برسكون	اسم إنّ محلاً منصوب
هم: ضمير منفصل، جمع مذكر غایب، معرفه و مبنی برسكون	۱- ضمير فصل ومحلى از اعراب ۲- مبتدا ومحلاً مرفوع وخبر آن (السفهاء) وجمله خبر إنّ محلاً مرفوع
السفهاء: اسم، جمع مكسر سفیه، مؤنث، معرفه به اللام، صفت مشبّهة (سفیه) منصرف و صحيح الآخر	۱- خبر مفرد مرفوع به ضمه ظاهری اصلی ۲- خبر إنّ مرفوع
و: حرف عطف یا حالیه، غير عامل و مبنی برفتح	-
لكن: حرف استدراك، غير عامل و مبنی برسكون	-
لا: حرف نفی، غير عامل و مبنی برسكون	-
يعلمون: فعل مضارع، للغائبين، مجرد ثلاثی، صحيح وسالم، متعدی، معلوم ومعرب	فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون و فاعل ضمير (واو) محلاً مرفوع

نکات:

- واژه «لکن» به معنای استدراک و تأکید است به این صورت که هرگاه در جمله ای دو حکم مخالف باشد بین این دو حکم از لکن استفاده می شود (مثل آیه فوق: خودشان سفیه هستند ولی از سفاهت خود خبر ندارند)
- واژه «ألا» پنج معنا دارد ۱- تنبیه ۲- توبیخ ۳- تمنی ۴- استفهام از نفی ۵- عرض و تخصیص که بر جملات فعلیه وارد می شود.

﴿وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ﴾

-	و: حرف عطف، غیر عامل و مبنی برفتح
ظرف زمان مستقبل متضمن معنای شرط محلاً منصوب و متعلق به جواب (قالوا)	اذا: ظرفیه شرطیه، غیر جازمه، اسم غیر متصرف، ادات شرط غیر جازم، از اسماء دائم الإضافة به جمله فعلیه، نکره مخصصه، مبنی برسکون
فعل و فاعل ضمیر بارز (واو) محلاً مرفوع / جمله: «لَقُوا...» مضاف الیه محلاً مجرور	لَقُوا: فعل ماضی، مبنی بر ضم، معتل ناقص واعلال به اسکان و حذف اصل آن (لَقُوا) معلوم، متعدی
مفعول به محلاً منصوب	الذین: اسم غیر متصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی بر-فتح
فعل ماضی و فاعل ضمیر (واو) محلاً مرفوع / جمله: «آمَنُوا...» صله موصول وعائد موصول ضمیر بارز (واو)	آمَنُوا: فعل ماضی، للغائبین، ثلاثی مزید باب افعال، صحیح ومهموز الفاء، لازم، معلوم و مبنی برضم
فعل ماضی و فاعل ضمیر (واو) محلاً مرفوع	قالوا: فعل ماضی، للغائبین، مجرد ثلاثی، معتل اجوف، متعدی، معلوم و مبنی برضم
فعل ماضی و فاعل ضمیر (نا) محلاً مرفوع / مقول قول محلاً منصوب	آمنا: فعل ماضی، للمتكلم مع الغير، ثلاثی مزید، صحیح ومهموز الفاء، لازم، معلوم و مبنی بر سکون
-	و: حرف عطف، غیر عامل و مبنی برفتح
ظرف زمان مستقبل متضمن معنای شرط محلاً منصوب و متعلق به جواب	اذا: اسم غیر متصرف، ادات شرط غیر جازم، از اسماء دائم الإضافة به جمله فعلیه، نکره مخصصه، مبنی برسکون
فعل ماضی، مبنی بر ضم مقدر بر الف محذوفه / فاعل ضمیر بارز (واو) محلاً مرفوع / مضاف الیه (إذا) محلاً مجرور / جمله «خَلَوْا...» مضاف الیه محلاً مجرور	خَلَوْا: فعل ماضی، للغائبین، مجرد ثلاثی، لازم، معلوم، معتل ناقص اعلال به حذف دراصل (خَلَوْا) بوده
(شیاطین) جارومجرور متعلق به (خَلَوْا) / (هم) مضاف الیه محلاً مجرور	إلىٰ شیاطینهم: (إلىٰ) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون / (شیاطین) اسم جامد، جمع مکسر شیطان، مؤنث، معرفه به اضافه و غیر منصرف و صحیح الآخر / (هم) ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون
فعل ماضی و فاعل آن ضمیر (واو) محلاً مرفوع / جمله «قالوا...» جواب شرط غیر جازم	قالوا: فعل ماضی، للغائبین، مجرد ثلاثی، معتل اجوف، متعدی، معلوم و مبنی برضم

<p>(إِنَّ) عامل رفع ونصب / (نا) اسم إنَّ محلاً منصوب</p>	<p>إِنَّا: حرف مشبهة بالفعل، جهت تاکید، عامل و مبنی برفتح / (نا) ضمیر متصل متکلم مع الغیر، معرفه و مبنی برسکون</p>
<p>خبر إنَّ محلاً مرفوع / (کم) مضاف الیه محلاً مجرور</p>	<p>معکم: (مع) اسم، ظرف مکان، منصوب، متعلق به محذوف (کم) ضمیر متصل، جمع مذکر مخاطب، معرفه به ضمیر و مبنی برسکون</p>
<p>-</p>	<p>أَمَّا: (إِنَّ + ما) / (إِنَّ) حرف مشبهة بالفعل، عامل نصب و رفع مبنی برفتح و به دلیل اتصال با ما مکفوفه از عمل منع شده است / (ما) حرف کاف، مانع عمل إن (ما مکفوفه)، غیر عامل و مبنی برسکون</p>
<p>مبتدا محلاً مرفوع</p>	<p>نحن: ضمیر منفصل للمتکلم مع الغیر، معرفه به ضمیر و مبنی برضم</p>
<p>خبر مرفوع به (واو) اعراب ظاهری فرعی / نون عوض تنوین در اسم مفرد</p>	<p>مستنهزون: اسم، جمع مذکر سالم، مشتق واسم فاعل از مصدر استهزاء، معرب، صحیح الآخر، منصرف</p>

آیه ۱۵

﴿اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

<p>مبتدا مرفوع به ضمه ظاهری اصلی</p>	<p>الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به علم، معرب، صحیح الآخر، منصرف</p>
<p>فعل مضارع مرفوع / فاعل ضمیر (هو) مستتر محلاً مرفوع / خبر مبتدا محلاً مرفوع</p>	<p>یستهزئ: فعل مضارع، للغائب، ثلاثی مزید باب استفعال، صحیح ومهموز اللام، معرب ومعلوم</p>
<p>-</p>	<p>ب: حرف جار، مبنی بر کسر</p>
<p>جار ومجرور متعلق به (یستهزئ) محلاً مجرور</p>	<p>هم: ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون</p>
<p>-</p>	<p>و: حرف عطف، مبنی برفتح و غیر عامل</p>
<p>فعل مضارع مرفوع به ضمه ظاهری</p>	<p>یمد: فعل مضارع، للغائب، مجرد ثلاثی، صحیح ومضاعف، متعدی، معلوم ومعرب</p>
<p>مفعول به محلاً منصوب</p>	<p>هم: ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون</p>
<p>-</p>	<p>فی: حرف جار، عامل، مبنی برسکون</p>
<p>جار ومجرور متعلق به متعلق به (یمد) مجرور به کسره ظاهری اصلی، یا متعلق به یعمهون است و این قول بهتر است. / (هم) مضاف الیه محلاً مجرور</p>	<p>فی طغیانهم: اسم مفرد، مذکر، معرفه به اضافه، مصدر سمعی، صحیح الآخر ومنصرف / (هم) ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون</p>

مضارع مرفوع به ثبوت نون و فاعل ضمير (واو) محلاً مرفوع/ جمله حالیه از ضمير (هم) در (پدمهم) محلاً منصوب	يَعْمَهُونَ: فعل مضارع، للغائبين، مجرد ثلاثى، صحيح و سالم، معلوم ومعرّب
---	---

آیه ۱۶

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الضَّلَالَهَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾

ابتدا محلاً مرفوع	أُولَئِكَ: (أولاء) اسم اشاره برای جمع مذکر، مبنی بر کسر، معرفه (کاف) حرف خطاب، غیر عامل و مبنی برفتح
خبر محلاً مرفوع	الَّذِينَ: اسم غیر متصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی برفتح
فعل ماضی، مبنی بر ضم مقدر بر الف محذوف/ ضمير (واو) جمله صله موصول محلی از اعراب ندارد	اسْتَرَوْا: فعل ماضی، للغائبين، ثلاثی مزید باب افتعال، متعدی، معلوم و مبنی بر ضم
مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی	الضَّلَالَهَ: مصدر سماعی، اسم مفرد مؤنث، معرفه به ال، معرب، منصرف و صحيح الآخر
-	ب: حرف جر، عامل جر و مبنی بر کسر
جار ومجرور متعلق به (استروا) تقدیراً مجرور	بِالْهُدَىٰ: اسم، مفرد مؤنث، جامد ومصدر، معرب، منصرف و غیر صحيح الآخر اسم مقصور
-	فاء: حرف عطف، غیر عامل و مبنی به تفریع
-	ما: حرف نفي، غیر عامل و مبنی برسکون
فعل ماضی	رَبِحَتْ: فعل ماضی، للغائبين، مبنی برفتح، مجرد ثلاثی، صحيح وسالم، لازم و معلوم
(تجارة) فاعل مرفوع به ضمه ظاهری اصلی / (هم) مضاف اليه محلاً مجرور	تِجَارَتُهُمْ: (تجارة) اسم مفرد، مؤنث، معرفه به اضافه، مصدر سماعی، معرب، منصرف و صحيح الآخر/ (هم) ضمير متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون
-	و: حرف عطف، مبنی برفتح و غیر عامل
فعل ماضی ناقص/ ضمير (واو) اسم کان محلاً مرفوع	مَا كَانُوا: فعل ماضی ناقصه، للغائبين، مجرد ثلاثی، معتل اجوف، لازم، مبنی برضم، فعل ناقصه
خبر کان منصوب به (باء) اعراب ظاهری فرعی	مُهْتَدِينَ: اسم فاعل، جمع مذکر مهتدی، نکره، معرب، منصرف غیر صحيح الآخر

آیه ۱۷

﴿مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ﴾

مبتدا مرفوع به ضمه ظاهری اصلی	مثل: اسم به معنی صفت و حال مشتق از مماثله، معرب، منصرف، صحیح الآخر و معرفه به اضافه
مضاف الیه محلاً مجرور	هم؛ ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون
جارو مجرور متعلق به محذوف مجرور به کسره ظاهری اصلی / خبر محلاً مرفوع	کمثل: (ک) حرف جر، عامل جر و مبنی برفتح / (مثل) اسم به معنی صفت و حال مشتق از مماثله، معرب، منصرف، صحیح الآخر و معرفه به اضافه
مضاف الیه محلاً مجرور	الذی: اسم غیر متصرف، موصول خاص، مفرد مذکر، معرفه، مبنی برسکون
فعل ماضی فاعل ضمیر مستتر (هو) محلاً مرفوع / صله موصول محلی از اعراب ندارد	استوفد: فعل ماضی، للغائب، ثلاثی مزید باب استفعال، معتل مثال، متعدی، معلوم، مبنی برفتح
مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی	ناراً: اسم مفرد، مؤنث مجازی، نکره، معرب، منصرف و صحیح الآخر
-	ف: حرف عاطفه، غیر عامل و مبنی برفتح
ظرف زمان ماضی، متضمن معنای شرط متعلق به جواب (ذهب) محلاً منصوب	لما: اسم غیر متصرف، ظرف، مبنی برسکون
فعل ماضی و فاعل ضمیر مستتر (هی) محلاً مرفوع / جواب شرط غیر جازم	أضاءت: فعل ماضی، للغائبة، صحیح ومهموزاللام اصل آن (أضوات) بوده، متعدی، مبنی برفتح، معلوم
مفعول به محلاً منصوب	ما: اسم غیر متصرف، موصول عامل یا مشترک، معرفه و مبنی برسکون
مفعول فیه منصوب متعلق به محذوف / صله ما / (ه) مضاف الیه محلاً مجرور	حواله: اسم ظرف مکان، معرب، نکره، منصرف و صحیح الآخر / (ه) ضمیر متصل نصبی و جری، مفرد مذکر غائب، معرفه و مبنی برضم
فعل ماضی	ذهب: فعل ماضی، للغائب، مجرد ثلاثی، صحیح و سالم، معلوم، متعدی و مبنی برفتح
فاعل (ذهب) مرفوع به ضمه ظاهری اصلی	الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غیر مصدر، معرفه به علم، معرب، صحیح الآخر، منصرف

صرف و نمو کاربردى تجزيه و تركيب سوره‌هاى مبارکه ممد و بقره ۴۵

بنورهم: (باء) حرف جر وعامل جر / (نور) اسم جامد، مفرد مذکر، معرفه به اضافه، منصرف و صحيح الآخر/ (هم) ضمير متصل، جمع مذکر غايب، معرفه و مبنى برسکون	نور: مفعول به ذهب (لفظاً مجرور محلاً منصوب) / (هم) ضمير متصل جمع مذکر غايب، مضاف اليه محلاً مجرور
و: حرف عطف، غير عامل و مبنى برفتح	-
ترکهم: فعل ماضى، للغائب، مجرد ثلاثى، صحيح وسالم، متعدى، معلوم و مبنى برفتح / (هم) ضمير متصل نصبى، جمع مذکر غائب، معرفه و مبنى برسکون	فعل ماضى و فاعل ضمير مستتر (هو) راجع به (الله) / جمله (ترکهم) معطوف بر جمله قبل محلى از اعراب ندارد / (هم) مفعول به منصوب به اول (ترک) محلاً منصوب
فى ظلمات: (فى) حرف جر عامل جر و مبنى برسکون / (ظلمات) اسم جامد، جمع مکسر ظلمه، مؤنث، نکره، منصرف و صحيح الآخر	جار ومجرور متعلق به (ترک) مجرور به کسره ظاهرى اصلى / مفعول به دوم (ترک) محلاً منصوب
لا: حرف نفى و مبنى برسکون و غير عامل	-
يبصرون: فعل مضارع، للغائبين، ثلاثى ، صحيح وسالم، لازم، معرب ومعلوم	فعل مضارع مرفوع فاعل ضمير (واو) محلاً مرفوع/ جمله (لايبصرون) حال از ضمير (هم) در (ترکهم) محلاً منصوب

آيه ۱۸

﴿صَمُّ بَكْمٌ عُمِيٌّ فَهَمُّ لَا يَرْجَعُونَ﴾

صم: اسم، جمع مکسر ومفرد آن (أصم) نکره، صفت مشببه، منصرف، صحيح الآخر ومعرب	خبر مبتدا محذوف به تقدير (هم) مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى
بکم: اسم، جمع مکسر ومفرد آن (أبکم) نکره، صفت مشببه، معرب، منصرف و صحيح الآخر	خبر دوم مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى
عمى: اسم، جمع مکسر ومفرد آن (أعمى) نکره، صفت مشببه، معرب، منصرف و شبه صحيح الآخر	خبر سوم مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى
فاء: حرف عطف، غير عامل و مبنى برفتح	-
هم: ضمير متصل، جمع مذکر غايب، معرفه و مبنى برسکون	مبتدا محلاً مرفوع
لا: حرف نفى، غير عامل و مبنى برسکون	-
يرجعون: فعل مضارع، للغائبين، مجرد ثلاثى، صحيح وسالم، معلوم، معرب ولازم	مضارع مرفوع به ثبوت نون ضمير (واو) فاعل محلاً مرفوع

﴿أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ﴾

-	او: عاطفه، غیر عامل مبنی برسکون
جارو مجرور متعلق به محذوف (مثلهم) با حذف مضاف به تقدیر (مثلهم كأصحاب صَيِّب)	کصیب: (ک) حرف جر، عامل جر و مبنی برفتح / (صَيِّب) اسم، مفرد مذکر، صفت مشبیه، معرب، نکره، منصرف و صحیح الآخر «صیب» باران «صَيِّب» در اصل «صیوب» و مشتق از «صوب» است، «یا» و «واو» در هم ادغام شده‌اند.
جارو مجرور متعلق به عامل مقدر مجرور به کسره ظاهری اصلی	من السماء: (من) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون اصلی و فتحه عارضی / (السماء) اسم، مفرد مؤنث (مجازی) جامد غیر مصدر، معرب، ممدود، منصرف
جارو مجرور متعلق به عامل مقدر محلاً مجرور / خبر مقدم محلاً مرفوع	فیه: (فی) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون / (ه) ضمیر متصل نصبی و جری، مفرد مذکر غائب، معرفه و مبنی برضم
ابتدای موخر مرفوع به ضمه ظاهری اصلی	ظلمات: اسم جامد، جمع مکسر ظلمة، مؤنث، نکره، منصرف و صحیح الآخر
عطف به (ظلمات) هر دو اسم جامد به معنای فاعل (بارق، راعد)	و رعدٌ و برقٌ: (و) عاطفه، غیر عامل و مبنی برفتح / (رعد) (برق) اسم مفرد مذکر، جامد یا مصدر، نکره، منصرف و صحیح الآخر
فعل و فاعل ضمیر بارز (واو) محلاً مرفوع	يجعلون: فعل مضارع، للغائبين، ثلاثی مجرد، صحیح، معلوم، معرب و متعدی
(أصابع) مفعول به منصوب به فتحه ظاهری اصلی و مضاف / (هم) مضاف الیه محلاً مجرور	أصابعهم: اسم جمع مکسر (إصبع) به معنای انگشتان، جامد، معرفه به اضافه، منصرف و صحیح الآخر
جارو مجرور متعلق به (يجعلون) مجرور به کسره ظاهری اصلی و مضاف / (هم) مضاف الیه محلاً مجرور	فی آذانهم: (فی) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون / اسم، جمع مکسر (أذن) جامد، معرفه به اضافه، منصرف و صحیح الآخر
جارو مجرور متعلق به (يجعلون) مجرور به کسره ظاهری اصلی	من الصواعق: (من) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون اصلی و فتحه عارضی / (الصواعق) اسم، جمع مکسر (صاعقة) جامد، معرفه به ال، منصرف و صحیح الآخر

حذر الموت: (حذر) اسم، مفرد مذکر، جامد مصدرى، معرفه به اضافه، منصرف و صحيح الآخر (الموت) اسم، مفرد مذکر، جامد مصدرى، معرفه به اضافه، منصرف و صحيح الآخر	(حذر) مفعول له (يجعلون) منصوب به فتحه ظاهرى اصلى و مضاف/ (الموت) مضاف اليه مجرور به كسره ظاهرى اصلى
و: استيناف، غير عامل و مبنى برفتح	-
الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غير مصدر، معرفه به علم، معرب، صحيح الآخر، منصرف	مبتدا مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى
محيط: اسم، مفرد مذکر، مشتق واسم فاعل، نکره، منصرف و صحيح الآخر	خبر الله مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى
بالکافرين: (ب) حرف جر، عامل جر و مبنى برکسر/ (الکافرين) اسم، جمع مذكر سالم، مشتق واسم فاعل از مصدر کفر، معرب، صحيح الآخر، منصرف	جارو مجرور متعلق به (محيط) مجرور به (ياء) اعراب فرعى، اين جمله استينافيه يا معترضه است و محلى از اعراب ندارد.

نکات:

- مفعول له، اسم منصوبى است که علت فعل قبل از خود را بيان مى‌کند و لذا بايد قلبى و اتحاد زمانى و فاعلى با فعل خود داشته باشد (مانند: حذر الموت در آيه فوق)
- مفعول له بر دو قسم ۱- حصولى (من أجله): وقتى وجود عامل بعد از وجود مفعول له باشد) ۲- تحصيلى (لأجله): وقتى وجود عامل قبل از وجود مفعول له باشد (در آيه فوق «حذر الموت» مفعول له حصولى است يعنى به ابتدا ترس از مرگ بوده و به اين دليل دست در گوش مى‌کردند)

آيه ۲۰

﴿يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

يكاد: فعل مضارع، للغائب، مجرد ثلاثى، معتل واجوف، معلوم، معرب و لازم	افعال مقاربه (رافع مبتدا، ناصب خبر)
البرق: اسم مفرد مذکر، اسم جامد يا مصدر، معرفه به أل، منصرف و صحيح الآخر	اسم يكاد، مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى

<p>فعل مضارع مرفوع وفاعل ضمیر مستتر (هو) محلاً مرفوع/ جمله (یخطف ابصارهم) خبر (یکادُ) محلاً منصوب</p>	<p>یخطف: فعل مضارع، للغائب، مجرد ثلاثی، صحیح و سالم، معرب ومعلوم</p>
<p>منصوب به فتحه ظاهری اصلی (یخطف) ومضاف/ (هم) ومضاف الیه محلاً مجرور</p>	<p>ابصارهم: (أبصار) اسم، جمع مکسر (بصر) جامد غیرمصدری، منصرف، معرفه به اضافه و صحیح الآخر/ (هم) ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون</p>
<p>(کلّ) ظرف زمان متعلق به (مشوا) و (ما) حرف مصدريّ ومصدر مؤول در محل جر به تقدیر (کلّ) وقت اضاءة)</p>	<p>کلما: ظرف زمانیه ومتضمن معنای شرط مضاف ومتعلق به (مُشوا)</p>
<p>فعل ماضی و ضمیر مستتر (هو) فاعل محلاً مرفوع</p>	<p>أضاء: فعل ماضی، للغائب، مجرد ثلاثی، معتل العین ومهموز اللام، لازم، معلوم و مبنی بفتح</p>
<p>جارومجرور متعلق به (أضاء) جمله (أضاء لهم) مضاف الیه محلاً مجرور</p>	<p>لهم: (ل) حرف جر، عامل جر و مبنی بفتح / (هم) ضمیر متصل، جمع مذکر غایب، معرفه و مبنی برسکون</p>
<p>فعل ماضی مبنی بر ضم مقدر بر الف فاعل ضمیر (واو) محلاً مرفوع</p>	<p>مُشوا: فعل ماضی، للغائبین، مجرد ثلاثی، معتل وناقص، مبنی، معلوم ولازم</p>
<p>جارومجرور متعلق به (مُشوا) محلاً مجرور / جمله (مشوا فیه) جواب کُلما</p>	<p>فیه: (فی) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون/ (ه) ضمیر متصل نصبی وجرى، مفرد مذکر غائب، معرفه و مبنی برضم</p>
-	<p>و: عاطفه، غیر عامل و مبنی بفتح</p>
<p>ظرف زمان مستقبل متضمن معنای شرط محلاً منصوب ومتعلق به جواب (قالوا)</p>	<p>إذا: ظرف مستقبل متضمن معنای شرط، اسم غیر متصرف، ادات شرط غیر جازم، از اسماء دائم الإضافة به جمله فعلیه، نکره مخصوصه، مبنی برسکون</p>
<p>فعل ماضی وضمیر (هو) فاعل مستتر محلاً مرفوع به (البرق) عائد است</p>	<p>أظلمَ: فعل ماضی، للغائب، مزید ثلاثی، صحیح و سالم، لازم، معلوم و مبنی بفتح</p>
<p>جارو مجرور متعلق به (أظلم) محلاً مجرور / جمله (أظلم علیهم) مضاف الیه محلاً مجرور</p>	<p>علیهم: (علی) حرف جر عامل جر و مبنی برسکون/ (هم) ضمیر متصل نصبی وجرى، جمع مذکر غائب، معرفه و مبنی برسکون</p>
<p>فعل ماضی وفاعل ضمیر متصل (واو) محلاً مرفوع/ جمله «قاموا» جواب شرط غیر جازم</p>	<p>قاموا: فعل ماضی، للغائبین، ثلاثی مجرد، معتل اجوف، لازم، معلوم و مبنی بر ضم</p>
-	<p>و: عاطفه، مبنی بفتح و غیر عامل</p>
-	<p>لو: حرف شرطیه (امتناع) غیر عامل و مبنی برسکون</p>

صرف و نمو کاربردى تجزيه و تركيب سوره‌هاى مبارکه ممد و بقره ۴۹

فعل ماضى مبنى برفتح	شاه: فعل ماضى، للغائب، مجرد ثلاثى، معتل اجوف ومهموز اللام، متعدى، معلوم و مبنى بر فتح
فاعل مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى	الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غير مصدر، معرفه به علم، معرب، صحيح الآخر، منصرف
فعل ماضى مبنى برفتح، فاعل ضمير مستتر (هو) محلاً مرفوع	لَذَهَبَ: (ل) حرف جواب شرط و مبنى برفتح / (ذَهَبَ) فعل ماضى، للغائب، مجرد ثلاثى، صحيح وسالم، متعدى به حرف جر، معلوم و مبنى
جارو مجرور در محل مفعول به ذهب، مجرور به كسره ظاهرى اصلى / (هم) مضاف اليه محلاً مجرور	بسمعهم: (ب) حرف جر، عامل جر و مبنى بر كسر / (سمع) اسم، مفرد مذکر، جامد مصدرى، معرفه به اضافه، معرب، منصرف و صحيح الآخر / (هم) ضمير متصل، جمع مذکر غائب، معرفه و مبنى برسكون
-	و: عاطفه، غير عامل و مبنى برفتح
جارو مجرور / (هم) مضاف و مضاف اليه محلاً مجرور	أَبْصَارِهِمْ: (أَبْصَار) اسم، جمع مكسر (بصر) جامد مصدرى، معرفه به اضافه، معرب، منصرف و صحيح الآخر / (هم) ضمير متصل، جمع مذکر غائب، معرفه و مبنى برسكون
عامل نصب و رفع	إِنَّ: حرف مشببه وحرف ناسخ، عامل و مبنى برفتح
اسم (إِنَّ) منصوب به فتحه ظاهرى اصلى	الله: لفظ جلاله، اسم، مفرد مذکر، جامد غير مصدر، معرفه به علم، معرب، صحيح الآخر، منصرف
جار و مجرور متعلق به (قدیر) مجرور به كسره ظاهرى اصلى	على كل: (على) حرف جر عامل جر و مبنى برسكون / (كل) اسم غير متصرف، از اسماء ملازم اضافه، معرب، منصرف و صحيح الآخر
مضاف اليه مجرور به كسره ظاهرى اصلى	شيء: اسم، مفرد مذکر، جامد غير مصدر، معرب، نكرة، منصرف و صحيح الآخر
خبر (إِنَّ) مرفوع به ضمه ظاهرى اصلى	قدیر: اسم، مفرد مذکر، مشتق وصفت مشببه، نكرة، منصرف، معرب و صحيح الآخر

آیه ۲۱

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

-	یا: حرف ندا، غیر عامل و مبنی برسکون
منادی نکره مقصوده مبنی برضم محلاً منصوب	أَيُّهَا: (أَيُّ) اسم غیر متصرف، مذکر، نکره مقصوده، معرب، منصرف و صحیح الآخر/ حرف (ها) تنبیه و غیر عامل
عطف بیان از (أَيُّه) مرفوع به ضمه ظاهری اصلی یا بدل	النَّاسُ: اسم جمع، مذکر، جامد غیر مصدر، معرب، صحیح الآخر، منصرف
فعل و فاعل ضمیر بارز (واو) محلاً مرفوع	اعْبُدُوا: فعل امر، للمخاطبین، مجرد ثلاثی، صحیح و سالم، متعدی و مبنی برضم
مفعول به (اعْبُدُوا) منصوب به فتحه ظاهری اصلی و مضاف (کم) مضاف الیه محلاً مجرور	رَبِّكُمْ: (رَبِّ) اسم، مفرد، مذکر، مشتق و صفت مشبیه از مصدر ربوبیت، معرب، صحیح، منصرف/ (کم) ضمیر متصل نصبی و جری، جمع مذکر مخاطب، معرفه و مبنی برسکون
صفت (رَبِّ) محلاً منصوب	الَّذِي: اسم غیر متصرف، موصول خاص، مفرد مذکر، معرفه، مبنی برسکون
فعل ماضی و فاعل ضمیر مستتر (هو) محلاً مرفوع/ (کم) مفعول به محلاً منصوب/ جمله «خَلَقَكُمْ» صله الّذی محلی از اعراب ندارد و عائد ضمیر (هو) مستتر	خَلَقَكُمْ: (خَلَقَ) فعل ماضی، للغائب، مجرد ثلاثی، صحیح و سالم، متعدی، معلوم و مبنی بفتح / (کم) ضمیر متصل نصبی و جری، جمع مذکر مخاطب، معرفه و مبنی برسکون
-	وَ: عاطفه، غیر عامل و مبنی بفتح
عطف برضمیر (کم) در (خَلَقَكُمْ) محلاً منصوب	الَّذِينَ: اسم غیر متصرف، موصول خاص، جمع مذکر، معرفه، مبنی برسکون
جارو مجرور متعلق به (کانوا) مقدر / جمله «من قبلکم» صله موصول و محلی از اعراب ندارد و عائد صله ضمیر (واو) در (کانوا)	من قبلکم: (من) حرف جر، عامل جر و مبنی برسکون/ (قبل) اسم غیر متصرف، از اسماء دائم الإضافة، معرب، معرفه، صحیح الآخر و منصرف/ (کم) ضمیر متصل نصبی و جری، جمع مذکر مخاطب، معرفه و مبنی برسکون
(لعلّ) عامل نصب و رفع/ (کم) اسم لعلّ محلاً منصوب	لَعَلَّكُمْ: حرف مشبیه، عامل و مبنی بفتح / (کم) ضمیر متصل نصبی و جری، جمع مذکر مخاطب، معرفه و مبنی برسکون
فعل مضارع مرفوع به ثبوت نون و فاعل ضمیر (واو) محلاً مرفوع / خبر لعلّ محلاً مرفوع	تَتَّقُونَ: فعل مضارع، للمخاطبین، ثلاثی مزید باب افتعال، معتل لفیف مفروق (وَقَى) متعدی، معرب و معلوم هم ابدال دارد هم اعلال